Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 6 АВГУСТ, 1985 ШУ. ● № 94 (7129). ● Мах 3 кеп.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Шалински района юрта боахама къахьегамхой котало

КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК апрельски (1985 г.) Пленума решенеш кхоачашъеш Шалински района юрта боахама къахьегамхоша балхаш дика вIаштIехьдаьхна чакхбаьккхаб кIи-марс, кхоачашъяьй пачхаьалкхенга ка бола ялат дохкара, 1986 шера хьувкъам хьалкхебара фуна лаьрхIа из дIоттадарен дIадувча кондицега кхоачадарен планаш.

ДукхагIча даькъе маьхерча сортех а долаш пачхаьалкхенга дехкад 7 эзар тонн кIа. Ка бола ялат кийчдара план кхоачашъяьй 136 процент. Гурахьа культураш дIаера эшаш дола фу дIаоттадара задани кхоачашъяьй 114 процент. Из дерригa а дIатIакхоачадаьд цхьоалагIчен шоллагIчен классашта.

Районо толам боаккхача доккха дакъа юкъеденад «Курчалойский», «Джалка», «Шалинский», Куйбышева цIерагIча, «Искра», «Предгорный» совхозий къахьегама коллективаша.

Пачхаьалкхенга ялат дохкилга дIахьош да.

Н. АЙДИНОВ,
КПСС Шалински райкома хьалхара секретарь.

7-гIа ДЕКАДА

◆

ДИКАГIЧАРЕХ ЦАI

Вай республикерча промышленни предприятешта юкъе эггара хьалхарчарца КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа яхь дIайолаяьрех я «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни завода коллектив. Вай мехкарча коммунистий форума сийленца нанъаяхара ше тIаийца доккхагIдола декхараш тIехкхоачашдеш я из. ДIабахача ворхI бетта планагIа лаьрхIачул совгIа предприяте болхлоша, ехкай ах бIаь эзар сома маьха тайп - тайпара продукци, заданел совгIа арахийцай иззал нормативно - цIена продукции 82 эзар сом мах бола товарни продукции.

Овсаре къахьегарал совгIа, дукха болх баьб завода коллективо производства эффективность лакхъяра. Цудухьа цун вIаштIехьдаьннад къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул кхо процент лакхъе, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах 35 эзар сом кходе.

Къаьстта дика къахьегаш, яхье хьалха латташ я Кучеренко Василий Иванович керте латтача электронно-монтажни цеха коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДИКА ЛОАРХIАБУ

КПСС XXVII съездан стахановски болама 50 шу дизаран хетаяь социалистически яхь шерра яьржай Объединенни Грозненски ТЭЦа №№ 1. 3 йолча электростанцей массе а йолча цехий, сменай, бригадай коллективашта юкъе.

Энергетикаша толаме кхоачашъяьй ворхI бетта план, иштта заданел тIех дIаяхийтай 23 эзар гигакалори йIовхала энерги. Оборудоване технологически режим нийса лелаярах ер шу дIадоладелча дезз цхьа эзар тонн гаргга условни доагор кходе вIаштIехьдаьннад цар.

ХIанз энергетикаш гуйран - Iан замалахьа дергдолча балхашта керттера оборудовани кийчъеш ба.

Балха тIа шоашкара масал гойташ къахьегаш хьабоагIа Къахьегама Цеча Байракха ордена кавалер, электромонтер Станкин Анатолий, приборист Асуханов Iаббас, яьйн турбийнайн боккхагIбола машинисташ Шербина Валентина, Калюгина Лидия, мастераш Скрылев Алексей, Сидоров Виталий, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Шуреи дулхи дукхагIа доаккх

1984 — 1985 шерашка Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхараи кийчъяраи республика колхозашен совхозашен лелаяьча социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхай «Назрановский» совхоза хьайбаш леладераша.

Кхы тIа хьинар айденна къахьег цар хIанз шоллагIча ах шера. ДIабахача ворхI бетта пачхаьалкхенга ехнай 1686 тонн шура, планагIа йохка йоагIар 1544 тонн йолаш. План 169 процент кхоачаш а еш дулх дIаденнад 490 тонн. ХIаьта планал совгIа 2.5 тонн а луш 11 тонн тха а дехкад.

Иштта планаш тIехкхоачаш а еш цхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера шоаш тIаийца социалистически декхараш толаме кхоачашде совхоза фермашкарча коллективий низ дIакхоач шуреи дулхи дукхагIа доаккхаргдолча тайпара хьайбаш кхабарах а кхы тIа эшаш дола Iуналдарах а. Къаьстта боккха теркам тIабахийтаб совхозе доакъара база чIоагIъяра, зооветеринарни гIулакхаш лерттIа чакхдахара. Цар таро хилийтай хьайбай продукташ дикка алсамъяха. Масала, нагахьа санна дIадахача шера укх хана юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iаттагара 6,4 килограмм шура йоаккхаш хиннаяле хIанз 8,3 килограмм йоакх — 29,6 процент дукхагIа. Иштта дукхагIа да дулха лаьрхIа кхоабача хIара бежана дийнахьен буси IотIадетталу дозал а.

Фермай коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я Пхьилекъонгий - Iортара яр. ВорхI бетта план 112,4 процент кхоачаш а еш 580 тонн шура яьккхай цигарча дояркаша. ХIаьта яхье шоллагIа моттиг яьккхай Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни юрта боахама болхло яха сийлен цIи лелаеш волча Лолахоев Iасолта кулгалдеш йолча Наьсар - Кертерча ферма коллективо. 536 тонн шура яьккхай цига, план дикка тIехкхоачаш а еш.

Шоашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяь, хулаш йола хало дага ца йоагIаш болх беш ба кхаь а фермера дояркаш. ХIаьта царна юкъе эггара дукхагIа шура яьккхай хIара ше хьожача Iаттагара Темирханова Маржана — 2674 килограмм. ШоллагIа моттиг хьожальй 2520 килограмм яьккхача Сагова Марема. Царел дукха тIехьабисабац Дзаурова Циэш, Плиева Райхьант, Айдаева Зайнап. Дикка тIехкхоачашъяьй шоай планаш къонача дояркаша Айдаева Лейлас, Газгиреева Тамаре, кхыбараша.

Хьинар ца кходеш къахьег скотникаша а. ХIаьта царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб Баркинхоев Аюп, Оздоев Ваха, Айдаев Аюп, кхыбараш.

С. СУРХОЕВ.

ХIара дийнахьа дукхагIа хулаш йоагIа КПСС XXVII съезда сийна яьржача къахьегама вахте дог хьеста толамаш доаха предприятеш, участкаш, бригадаш.

Иштачарех лархIа мегаргьа В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода ЭЛОУ-АВТ яха установка.

Съезда хетаяь чакхъяьннача ялх декадах вIаштта ерригача заводерча установкашта юкъе хьалхара моттиг йоахаш хьайоагIа цун коллектив.

Из толам боаккхача доккха дакъа кхаьчад установка начальникага З. Лопанскега. ХIана аьлча, ше доал деча коллектива балха лостам телар, из керда толамаш дахара сардагIа йоахар из воландаь.

Установке массарел дикагIа хьокхамаш хиларца белгалъяьннай воккхагIа вола оператор Ш. Гумаров керте латта технологий смена. Цо ший декхараш хIара дийнахьа 130—150 процент кхоачашду.

СУРТА ТIА: установка начальник З. Лопанскийн воккхагIа вола оператор Ш. Гумарови.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе дукха ба шоай хьаьналча къахьегамца предприяте сий лакха лоаттадеш бола нах. Царех цаI ва КИП-а слесарь, къахьегама ветеран Владимир Иванович Тихомиров.

Ший декхарех дика лоархIаварал совгIа Владимир Иванович заводе вовз рационализатор хиларах тарра а. Духхьал укх шера цо енна шиъ рационализаторски предложени балха юкъейоалаярах хинна экономически пайда 2800 сом ба.

Владимир Ивановича ший балха опыт, карагIдаьннар камаьрша дIалу заводерча кагирхошта. Цо хьехамчал леладаь нах дика говзанчаш лоархIаш къахьегаш ба тахан заводе. Тихомирова хьаьнала къахьегам дукххаза белгалбаьхаб сийлен грамоташца, маьхерча совгIаташца. Цун сурт хьалтеха доалл объединене сийлен Улга тIа.

СУРТА ТIА: В. Тихомиров.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ДАИМ ДАХАРГДОЛА ДОТТАГIАЛ

XII·МОСКВА·1985

БархI дийнахьа хиннад Москве къонала санна зовне цIи йола цIей — фестиваль. БархI дийнахьа цу доккхача цIейна столице мел хулачунга — цун къовсамашкен вIашагIкхетарашкеи, митцигашка а манифестацешка а хьожаш хиннад дуне. Из хар лоархIаме дар дуненна. ХIана аьлча, Москве гулбеннабар цун кхоанара ди, хьатIайоагIа бIаьшере хьакхолл араш. Къонача форумо дела а делар адамленна хьинари кхоаненах тешари. Къонача ноахала барт - цхьоагIо чIоагIъеш, халкъашта юкъе социальни нийсхо, боккъонцара паргIато, машарн доттагIали хилийтара тIехьарча къовсаме латта кийча хилар гойташ чакхъяьлар из.

ХьакIалтIаяьккхай фестивала календара тIеххьара оагIув. 3 августе фестивалаца Iадика ювцаш яр Москва.

Юха а нахах хьалйиза я В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона трибунаш. Лаккха хьалъайяь йоаг бора бога чу къоначар энтузиазм санна йIайха, цар уйлаш санна цIена йола фестивала цIи. Цун лиро сийрдадаьккхадар фестивала болама историе эггара доккхагIа, дунен халкъашта юкъерча кагирхой шера эггара лоархIамегIа дола — планета къонала вIашагIкхетар.

Стадиона керттерча ложа тIа ба — новкъостий В. И. Воротников, В. В. Гришин, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, С. Л. Соколов, Л. Н. Зайков, В. П. Никонов, К. В. Русаков. Гулбеннараша дIаьхха тIоараш тохаш тIаэц уж.

Фестивала делегаташа кхайкарал даьд дунен нагирхошкен студенташкен, милитаризмаи агрессеи низаш юхатохара, дерригa низаш вIашагIтеха катастрофа ца хилийтара, ядерни а кхыдола а герз Iоаделга лаьттара дIададаккхараи космосе ца кхачийтараи, дукха нах боабеш дола ядерни а кхыдола а герзаш массанахьа соцадари дIадахари Iалашдара деррнгача мехкашкара тайптайпара политически, философски, дина кхетам бола кагий нах тIахьехаш.

Дерригдунен XII фестивала столицера тхо дIадолх, йоахар делегаташа, советски наьха дег тIара безам, бартцхьоагIо, доттагIал дIахьо оаха тхоашца.

Сийрда, торжественно хьохоз Лужникашка Кремлевски курантий зов. ХIанз денз дIахо цун цхьа дакъа Москве хинна кагирхойн студентийн Дерригдунен вIашагIкхетар хургдолча историе оаз яр цох хьахозар. Цун эмблема — юкъе кIай кхокха бола пхе беса ткъамаш дола ромашка — хьахул малхбоалехьарча трибуна художественни фоне. Лохкаш «Московски фестивала марш» а йолаш баьццарча арен тIа йоал байракхаш лелаерий нийса колоннаш. Лохкача ашарца нийслуш художественни фона экрана тIа дек, хувцалу, эг дуккхача тайпара бесаш.

...ХIаьта цIейна гойтараш дIаходолх. Эстафета хьаэц сайъердаме, вахар чIоагIдеш, массаза а къона йолча цирка искусствас.

Го боахаш я къоарза кавалькада — клоунаш, жонглераш, велосипедисташ, говрабаьреш, гIа боахаш я йоккхий безаме теникаш а...

БIарга ца гуши сихеи — иштта яр цу карнавала ритм — хувцалу спектакла сурт. Трибунашкарча наха хьаллоац дика йовзаш йола «Москвана улувра сайренаш» яха илли. Из да доазол дехьарча доттагIашта вай мехка музыкальни символ, хIаьта вайна — хьамсарча цIенцара, Москвацара, Даьхенцара боккха безам хьагойташ. Фестивала Iадика ювцача программа хIара номер — делегата дагалоацама сувенир я. Цох ала а оал «Эрсий сувенир».

Къамаьл ду Советски кийчон комитета председатела В. М. Мишина. Московски фестивало, аьлар цо, тешавеш хьагойтар планета тIара прогрессивни кагирхой оагIох оагIув теха машара, демократена, социальни прогресса тIехьа къовсам лоаттабе лаьрхIа хилар.

Дош лу Дунен халкъашта юкъерча кийчон комитета секретара - координатора Ж. - К. Кеннедена. Цо массане цIерагIа баркал аьлар советски халкъан кагирхоштеи, фестивала советски кийчон комитета планета къонала викалашта Советски Союзе дика хьоашал дарах.

Кагирхойн студентийн XII Дерригдунен фестиваль дIакъовл.

ХьатIакхоач торжественни а кIезиг - дукха гIайгIане а минута: Iочуоз XII Дерригдуненчун байракх.

(ТАСС корр.)

ЖУРНАЛИСТИЙ СЕМИНАР

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правленеи КПСС обкома кепайоазон сектореи, телевиденеи радиовещанеи укх деношка чакхъяьккхар журналистий аргIанара творчески семинар. Ачхой-Мартане гулбеннабар республика районнии городскойн газетий болхлой. Семинаре хьежар КПСС XXVII съезда сийленца накъабахараи XI пятилетка планаш толамца кхоачашъяраи тIехьа социалистически яхь йоаржаьча шера, из газетий оагIош тIа ювцаш Ачхой-Мартановски, Грозненски, Советски, Урус - Мартановски районни газетий редакцеша баьча балхага. Къаьстта теркам тIабахийтар партийни вахара дешаех йолча публикацешта. Иштта хьежар тIема-патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара темаех йолча материалашка.

Обзор еш къамаьлаш дир «Заветы Ильича» газета редактора В. В. Чернякова, «Ленинская правда» газета редактора А. В. Музаева, «Знамя Ленинизма» газета редактора И. З. Хуцаева, «Ленинец» газета редактора У. Б. Алиева, иштта КПСС обкома кепайоазон сектора, телевиденеи радиовещанеи болхлоша.

Семинара доакъашхой вIашагIкхийтар КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретараца Р. А. Вазгиевца, цо царна дийцар КПСС XXVII съезда сийленца накъабахара тIехьа лоаттабеча къовсаме къахьегамхоша доахача толамех, район экономически, социальни культурнин дегIаахара перспективех.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро аргIанарча заседане дийцар отчетно-хоржамий кампани мишта дIайодаш я яха доши КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа партийни организацешка отчеташтеи хоржамаштеи кийчо яраи чакхъяхараи КПСС ЦК Совещане итогашка белгалдаьккха ма хиллара партийни комитеташта хьалхашка латта декхараши. ТIаийцача соцам тIа белгалдаьккхад республика партийни организацешкара отчетно-хоржамий кампанена КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша чIоагIа воздействи а еш, чакхйоахаш хилар.

Чакхдоалаш латт партийни группашкара отчеташи хоржамаши. Чакхъяьннача собранешка вIаштIехьдаьлар гуччахьа а доагIашдар дIахьа оалаш а дагардар дувца, коммунистий собранешка дакъа лоацаш хиннача кхаь даькъах шин даькъо къамаьл дир, даьсса къамаьл а ца хулийташ, гIулакхаца итогаш ю даьчун, дикагIйола опыт йовзийт, принципиальни критикеи самокритикеи еш, гучадаьхар кхоачамбоацараш, хIара къахьегама коллектива болх дIахо эргабаьккха тоабара хоадамболаш дола наькъаш хьалехар.

Отчетно-хоржамий партийни собранешка къаьстта йоакхо еш да наха юкъе беш бола организаторскии политическии болх дIахо тоабара дола дешаш, 1985 шуи бIарчча цхьайтталагIа пятилеткеи толаме кхоачашъяр, ма могга производствана интенсификаци яр, Iилман-технически прогресс яра, материальнии энергетически ресурсаш кхояра йола чура таронаш гуча а йоахаш, царех пайда ийбара даькъе Iилман-технически прогресса карагIдийннарех шерра пайда а ийбеш, цун эффективность лакхъяр.

Отчеташи хоржамаши хиннача юкъа массехказа дукхагIа хиннай партийни группаш, дикагIа хиннаб партгрупорги а.

200 совгIа йолча собране балха юкъе дакъа лаьцад парте обкома бюро членашеи секретарашеи, республикански министерствайи ведомствайи бехктокхамеча болхлоша.

Отчеташи хоржамаши мишта хул хадданза дувц телевиденеи радиои чугIолла, республикански районнии газеташ тIа.

Цунца цхьана КПСС обкома бюро белгалдаьккхар парте цхьайолча горкомашеи райкомашеи юххьанцарча партийни организацешка собранеш кийчъяраи чакхъяхараи де доагIаш дола практически новкъостал деш ца хилар. Царех цхьаяраш чакхъювл кIезига коммунисташ болаш, долаш долча гIулакхий кIоарга анализ ца еш.

Ачхой-Мартановски, Назрановски, Надтеречни районашка цхьайолча собранешка кхоачамболлаш анализ яь яц идейно-кхетама балха дешашта, цIенхаштта кхоачамбоацараш да къахьегамхошта, къаьстта кагирхошта интернациональнии атеистически кхетам балара даькъе.

Старопромысловски, Веденски, кхы цхьайолча районашкарча партийни группашка отчеташ хулача хана дийцараш дар производственни дешаш, партгрупорга балха стили методаши эргаяьха тоаяра, тIаийю решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабараи проверкаш яраи, Советашка, профсоюзнии комсомольскии организацешка болх беча коммунистий бехктокхам айбара дола наькъаш къоастадаьдац.

КПСС обкома бюрос декхарийла яьй КПСС горкомаши райкомаши КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумои КПСС ЦК совещане рекомендацешеи дIадехарашка хьежжа, отчетно - хоржамий собранеши конференцеши лакха организационнии политическии боарам болаш чакхъяхара дукхагIа терко елга.

Отчетно-хоржамий собраней балха тIа лоархIаме моттиг дIалаца декхарийла да экономикана партийни кулгалдара дешаша, промышленносте, капитальни гIишлошъеча, юрта боахаме, халкъа боахама кхыча доакъошка, хIара къахьегама коллективе, районе баьча балха итогий самокритични анализаш яр. Къаьстта терко е еза пятилетка заданеш кхоачаш ца еча участкай, тIадиса декхараш юхаметтаоттадара хоадамболлаш дола де дезараш кийчде деза.

ГIулакха тIа тахка деза производстве йоагIаш йола порядок хилийтара, керттерча даькъе къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукцега дIабода мах лохбара, продукце дикал лакхъяра, договорни дисциплина нийса лелаяра хьадехараш чIоагIдара, производственни фондех, доагорах, бийдалах, материалех дикагIа пайда эцара парте енна указанеш мишта кхоачашъю хьажара. Капитальни гIишлош елга интенсивно дегIакхувлара, производство ай а еш, гIишлош балхий дикал лакхъяра, керттера фондаши наха чуIе цIеноши хьалдаьдахара йола проблемаш кхоачашъяра теркам тIабахийта беза.

ТIагIертта къовсам лоаттабе беза производства планаш кхоачашъяра. халкъа эша товараш, торговли, наха деш дола гIулакхаш дикагIа хилийтара, Iан замалахьа болх бара халкъа боахам кийчбара. Къаьстта чIоагIа терко е еза партийни балха стиль эргаяьккха тоаяра, внутрипартийни демократи дIахо кIоаргъяра, критикеи самокритикеи дегIакхувлара, идеологически, политико-кхетама балха боарам айбара.

Къаьстта чIоагIа бехктокхаме чакхдаккха деза партийни актив харжа а хержа вIашагIйоллар, Партийни организацешта хьалхашка латта декхараш эггара дикагIа кхоачашде деза цо, боккъонца йола представительни характери тешаме резерви хила еза. Партийни комитеташка партбюро харжа беза болхлой, мугIарера колхозхой, специалисташ, Iилман - технически интеллигенце викалаш, кхалнах, комсомольски организацей секретараш, партийни организацена юкъе болаш болчарех хила боагIача тайпара къамех нах хила беза хоржача партийни органашка. Хоржамий органе кандидатура оттаеча хана собранешка массе а оагIорахьара характеристика яла еза цун гIулакхашта а политически даькъе карагIдувларашта а.

Отчетно - хоржамий кампанена кийчо еча из чакхйоаккхача хьинаре дакъа лаца деза партийни комитетий членашеи кандидаташеи, ревизионни комиссей членаша, партийни аппарата болхлоша, министерствайи ведомствайи кулгалхоша!

1985 шера шоллагIча квартале хиннача едини политденой итогашка хьежар КПСС обкома бюро заседане.

Из дувцача хана белгалдаьккхар, 1985 шера шоллагIча квартале кхоъ едини политди хинна хилар, партийни, советски, боахамий кулгалхоех 1350 саго къамаьл даь хилар. Цига хилар 65 эзар совгIа саг. Къамаьлаш хетадаь дар КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума итогашта, 1941—1945 шерашка хиннача Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара, корта бохабу маларашт еи алкоголизманен духьала къовсам лоаттабара йолча проблемашта.

Едини политденош чакхдоахача хана республика къахьегамхоша хьахайтар КПСС чуреи арахьареи политика, Iилман - технически прогресс яра тIехьатетта йишйоаца декхараш толаме кхоачашдара, экономика интенсификаце наькъа тIа яккхара, производства резервах пайда эцилга тоадара парте Центральни Комитето чакхдаьха балхаш массане а цхьан дагара а болаш хьаллоацаш хилар, хьахайтар КПСС XXVII съезда кердача къахьегама толамашца накъабаха, пятилетка тIеххьарча шереи бIарччача пхе шереи планаши тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашде кийча хилар.

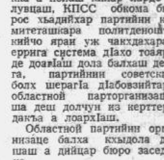
Партийни комитетий докладчикашца вIашагIкхетараш хиннача хана корта бохабу малари алкоголизмеи дIаяккхара тIаерзаь йола КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, СССР Министрий Совета решенеш кхоачашъяра хоадамболлаш йола предложенеш тийлар.

Балха ханах, материальнии къахьегамеи ресурсех ма могга дикагIа пайда ийбара дола дешаш гIеттадир къахьегамхоша. Белгалдаьккхар брак йолча продукце халкъа боахама дикка зе деш хилар. материальни маьхера хIамаш лоаттаяраи дIаяхийтараи йоагIаш йола учет ца хилар, социалистически рузкъа лечкъадеш хилар.

Къахьегамхоша яь дуккха замечанеши предложенеши хьажа дIаеннай парте городскойн районнии комитеташка, халкъа депутатий Советий исполкомашка.

Бюро белгалдаьккхар кулгалхой вIашагIбетталуш йола моттигаш массазара аудитореш а хинна дIаэттилга. Дукха бола кулгалхой хьалхагIе а дIаболх къахьегама коллективашка, политди чакхдаьнначул тIехьагIа каст - каста цига юхебус уж терко е а хьаллаца а мегаргйола предложенеш чакхъяхийтара, эшаш дола практически новкъостал дара.

Едини политденоех хьахулачун резерваш кхы дукха а йолаш хилар ларде а дувцаш, КПСС обкома бюрос хьадийхар партийни комитеташкара политденошта кийчо яраи уж чакхдахараи еррига система дIахо тоаяра де доагIаш дола балхаш делга, партийнии советскии болх шерагIа дIабовзийтара областной парторганизацеша деш долчун из керттера дакъа а лоархIаш.

Областной партийни организаце балха кхыдола дешаш а дийцар бюро заседане.

ЛАЬТТАН БЕРКАТ СОВДАККХА

ШЕРА-ШИ ХЬУВКЪАМ

Ка бола ялат а баьцаш а чуийца мукъадаьннача кхашка шозлагlа культураш хьалкхеяра чlоагlа аьттув болаш хаоттам латт укх шера. Республика механизатораш декхарийла ба 53 эзар гектара тlа уж дlас.

Интенсивно лаьтта леладар шоай керттера декхар долга кхетадеш хила беза специалисташ. Халахете а цхьадолча боахамашкара бараш из кхетадеш бац — тlехьаювлийт шозлагlа культураш дlас езаш йола ханаш. Геттара во пайда эц цу кхоачамех хьайбашта моша доакъар lалашдара Шалински, Назрановски, Малгобекски районашка. Ка бола ялат тlахинна дукха кхаш ухк цига шозлагlа культураш дlа ца ювш.

Уж балхаш дика чакхдоах Сунженски района боахамаша. Хьалха ялат тlахиннача кхашка, дукхагlча даькъе хьажкlаш а ювш, хlара шера 9 эзар гектар доакъара тайп-тайпара культураш дlаюв цар. Ишта йоакхо ярах механизаторий вlаштlехьдоал кхы тlа 13—15 эзар тонн доакъар lалашде — деррига кийчдечох кхоалагlа дакъа. «Путь к коммунизму» яхача колхозе 1500—1600 гектара тlа шозлагlа дlаюв силоса а мошача доакъара а лаьрхlа хьажкlаш, кхы тайпа культураш. 1200—1300 гектара тlа дlаюв XX партсъезда цlерагlча колхозе.

Укх шера а теркам тlабахийтаб Сунженски районе хьажкlаш а вlашагlъэбаь кени горохи дlа а ювш, доакъара база чlоагlъяра.

Шишша хьувкъам хьалкхебеш хилча дукхагlа хьаьнде деза лаьтта. Цудухьа хьалха хьалкхеяьраш чуийца яьнначул тlехьагlа кхаш минеральни удобренешца хьаьн а дий мара дlаюви цига аргlанара культураш. Хlанзле дlайийнай 2700 гектара тlа.

Хиш дехкаш дола лаьтташ дика леладу Шелковской района боахамаша. Царех пхи эзар совгlча гектара тlа шозлагlа хьувкъам хьалкхебара дlаюв хьажкlаш, сорго, кхы тайпа культураш.

«Красный пахарь» яхача колхозо дерригача ка бола ялат тlахиннача хиш дехкача лаьтта шозлагlа хьажкlаш дlаюв. Цар хьувкъам чуэц хlара гектара тlара 170—200 центнер моша доакъар а доакхаш. 1976 шера денз цу боахамо баьцаш тlахиннача кхашка шозлагlа сорго дlаюв. Цигарча хаоттама хьалех цо эггара дикагlа хьувкъам а лу.

Республикански юртбоахама опытни станце баьцаш тlахиннача кхашка дlайийнача хьажкlаша гектара тlара 250—300 центнер моша доакъар лу. Кхы лакхагlа хьувкъам хилац бlаьсти эзба лаьрхlа аьха долча лаьтта дlайийнача хьажкlий а. Массе а районашка шера ши хьувкъам хьалкхебелга хиланза даргдоаца хlама а хинна дlаотта деза. Цудухьа ка бола ялат а из санна хьалха кхача кхы тайпа культураш а чуийца йоаххаше дlадоладе деза балхаш, царна юкъе вlалла юкъ а ца йолийташ. Тlаккха мара шозлагlа дlайийнараш дика а хьувкъаргъяц. Из кхета а деш, геттара сиха чакхдаха деза кхашкара балхаш.

Дика чакхдоах уж балхаш Грозненски Урус-Мартановски районашка. Цхьан комплексагlа ду уж дерригаш а. Мукъадаьннача кхашта полупара хьисапе обработка а еш дlаюв шозлагlа культураш.

Хиш дехкаш долча лаьтташка эггара дикагlа хьувкъам болаш хьахул хьажкlаш. Дика хьувкъ генараш а. Гурахьа тlеххьарча деношка дукха моша доакъар лу цар. Даьча тохнамаша хьахьекхад, хьажкlаш а кхы тайпа культураш а дика хьийкъе хул 18—22 сантиметр кlоаргал а долаш предплужникаш доахкача нохаращца лаьтта аьхачул тlехьагlа, макхаш а даьха обработка йича. Оасар тlа ца далийтара а хьалха тlахиннача культурех lолийгача бlехача хlамаех лазар хьа ца далийтара а доккха новкъостал ду цу агроприемо: лаьттана кlалйолх бlеха хlамаш. Цул совгlа аьттув боал тlоадал lоае а сихагlа культураш дегlайоалас а.

Кlаьда лаьтта дола цlена кхаш нохаращца аха могадац. Коартолаш, баьцадаараш, уж санна кхы тайпа культураш тlахиннараш йолхьипгашца кхейиса хlамаш хьагул а яь, дискови макхаш даьха обработка е еза.

Интенсивно леладеча лаьттана къаьстта дика доал де деза, минеральни удобренеш ехкаш хьаьи а деш. Уж товс культураш дlаелехьа а уж дегlайоагlача а хана. Цул совгlа, фу дlадувча юкъа цуна цхьана 60 килограмм гранулировани суперфосфат кхачийта а еза хlара гектара.

Йоакхо е езаш шозлагlа дlайийна культураш шоай ханнахьа чуэцара а. Цхьадолча боахамашка бокъонца уж кхачалехьа ханал хьалха чубахь цар хьувкъам. Хьадаькха моша доакъар кlезига хул, цул совгlа дика а хилац из. Моттигаш нийслу хьайбаш тlа а лаьхке ураяггlаше а уж юийташ. Цу гlулакхо дукха моша доакъар доаду деррига ца дуаш а когашта кlалъухийташ а. Из хlама нийсдалийта йиш яц. Шозлагlа хьалкхель хьажкlаш а кхы тайпа культураш а комбайнашца хьокхаш чуэца еза. Ишта кийчдаь 96 процентага дlакхоачаш дола доакъар юхе хlама ца юташ дуъ хьайбаша.

Ахкан замалахьа дlайийнача хьажкlашца дукха хул тlоадал а белкови хlамаш а. Цох цхьан даькъах силос чуйоллаш хилча, геттара дика доакъар хул бlаьсти дlайийнарий докъаденнача аьтача гlадамех ах дакъа а тохаш из кийчйича.

Шозлагlа дlайийнача хьажкlех дика компонент хул хьакхарчаштеи коа тlарча оалхазараштеи комбинировани силос кийчъеча. Дика хул мошача хьажкlех ча а тохаш кийчъяь силос. Из а хьайбаша чам болаш юъ.

Хьажкlел совгlа шозлагlа ма могга дукхагlа дlабе беза вlашагlъэбаь, кени горохи, 3—5 градус йолаш гурахьа шелал эттача а хlама ца деш дегlайоагlа цар баьцаш. Республика хьалхалаттача боахамаша кхы тlа доакъар кийчдара дукха юв уж. Эггара дикагlа пайда эц август бетта хиш дехкаш долча лаьтташка дlайийнарех.

Шозлагlа культураш дlаювча хана доакъар кийчдеш, ка бола ялат чуэцаш, гурахьа хlамаш дlадера лаьтташ оахаш, кхы а дукха балхаш деш хул механизатораш. Уж дерригаш а шоай ханнахьеи дикеи чакхдахарах тийша хургба укх шерара а хьатlадоагlача шерара а хьувкъам. Цудухьа деррига низаш тlадерзаде деза интенсивно лаьтта леладара, ма могга цуи беркат совдаккхара.

Хь. ЯЛХОРОЕВ,
Нохч-Гlалгlай АССР юртбохама министерства отдела начальник, РСФСР заслуженни агроном.

Нохч-Гlалгlай производственни текстильно-галантерейни объединене коллективо ханал хьалха кхоачашйир укх шера ворхl бетта план. ЛаьрхIачул совгlа арахийцар эзараш сомай маьха продукци.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьийгар вязальни участка коллективо. Цо ворхl бетта план 5 ди хьалха кхоачашъярах рапорт делар. Къаьстта дика къахьегарца белгала яьнай участка вязальщица Махмаева Яха. Цо хьадаь барзкъа тlахьожам боацаш чакхдоал ОТК гlолла.

Хlанз КПСС XXVII съезда сийна йолча яхье яьннача комсомолка Махмаевас хlара дийнахьара норма 130—140 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) вязальщица Я. Махмаеван ОТК тlахьожамхо М. Айрневан кийчача барзкъага хьожаш боахк.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ХIАРАВАР — ШИЙ МОТТИГЕ

Профессиональна дегlавара массе лагlех чакхваьнна ва ала мегаргда тха заводерча инженерах-технологах С. Бутенкох.

Институт яьккха тхо долча хьожаваьчул тlехьагlа мугlарера электрик волаш къахьийгар цо. Цхьан-шин шера яхар санна электрикалла болх баьчул тlехьагlа вокхагlа волча аппаратчикалла хьожаву Сергей.

Бутенко зувш, цуи фу кагlдоал хьожаш ший теркама кlалхара валийтацар завода администраце.

Декхарий лоархlам ма барра бовзийтара, бехктокхам кхетабара дикка моттиг дlалоац специалиста общественни вахаре дика дакъа лоацаш хиларо а. Бутенко Сергей ВЛКСМ заводской комитета член, «Комсомольски прожектора» штаба начальник хиннав. Цул тlехьагlа из хержар ВЛКСМ комитета секретаралла. Цох кхетаде хала дац мел тешам беннаб шоай новкъостах цуица уллув къахьегараш. Хlаьта из тайпа нах кlезига а бац тха заводе. Уж ба къона специалисташ В. Гладких, А. Бабкин, И. Шестаков, кхыбараш.

Халахете а кхы тайпа масалаш а долаш да. Ишта, заводе балха вера къона специалист Митин Виктор. Юххьаьнца цох фу доал хьажа аппаратчикалла хьожавир из. Хlана аьлча, тха производство чlоагlа чоалхане йоландаь, цудухьа производственни процессаш ма ярра йовзара дикка ха эш. Ший балхах из лоархlаварга хьежжа цунга кулгалде дlаелар кхы а бехктокхамегlа йола балха участок. Цох вир вокхагlвола инженер-технолог. Белгалдаккха деза, lалаьмате творчески сакъердамеи из болх хилар. Бакъда, Митина дог доацаш бора из. Сенца гучадувлар из? Лоархlаме доацача дешашта дукха ха йоайора цо, шийна бехктокхам дlатlа а нийца производственни, дешаш къестаде дукха тlера вацар Митин. Цунах кхийттар завода кулгалхой а цехера болхлой а. Цудухьа сихха мукъавалийтар из цу бехктокхамеча декхарах.

lилман-технически прогресс дегlайоалаяра хетаяь КПСС ЦК хиннача совещане белгалдоахар духхьал конструктораш, технологаш хинна ца lеш, таханара чоалхане производство дегlайоалаяра эшараш организатора а, конструктора а, технолога а декхараш цхьана ханна кхоачаще ховргдола специалисташ вайна эшилга.

Цу тайпара специалисташ тха заводе болаш а ба таханарча дийнахьа. Царех лархlа воагlа завода керттера инженер В. Жидков, керттера механик В. Горбаконь. Инженер из специалист хиларал совгlа кулгалхо а ма вий. Цудухьа нахаца цуна болх бе харах, царна массане юкъара гlулакх кхоачашде вlаштlехьдаларах тийша да коллективера цун сий, из лоархlилга.

Нахаца та, собранешка, заседанешка хоза къамаьл дувца харах балац кулгалхочун болх. Визза производства командир хила декхарийла ва мастер, технолог, инженер. Даьсса хабараш дувцара тlера бола нах тха заводе а хиннабац аьлча нийса хургдац. Ишта хилар бахьан долаш цхьан хана шоай декхарех мукъабалийта бийзар снабжене отдела начальник А. Гурин, технологически цеха начальник А. Ташков.

Хlанзара инженер, мастер хила веза педагогически, психологически знанеш йолаш, духхьал инженерин яраш хиларах далац гlулакх. Уж еррига оагlонаш шийх йоахкаш веце мастерах, инженерах визза кулгалхо хургвац.

Карабулакски химически реагентий заводе ишта нах болаш ба. Цар коллектива барт чlоагlбара, хьалхашка латтача декхарех ма дарра нах дlанхетабара вlашагlъеллай координационни болхлой группа. Цун декхар латт продукце дикал лакхъяра комплексни система балха лостам телара.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода производственно-технически отдела начальник.

Нов. Г. Г. Парсадановна Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика унахцlенон органашка дукхача шерашка беркате болх барах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, ваьча дийнахьа деиа 90 шу дизарца дувзаденна Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Парсаданов** Гайка Григорьевича — РСФСР-ей Нохч-Гlалгlай АССР-ей заслуженни лора.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
2 август, 1985 ш.

«Назрановский» совхоза механизатор ва Костоев lийса. Кlи-марса денош хьатlакхаьчача комбайна тlа а хайя ка бола ялат чуэцаш хул из. Укх шера а хьинаре къахьег цо. Цхьа балха ди дlадахийтац lийсас ший норма дикка тlехкхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: «Назрановский» совхоза хьалхалатта механизатор Костоев lийса.

Л. АБДУРЗАКОВА сурт.

МАЛАРА ДУХЬАЛА — ЛИРА КЪОВСАМ

ДЕГАЗА ОАМАЛ

Маларца дувзаденна нийслу зуламаш, наха юкъе хула цатоамаш, lоткъамаш диста а лархlа а могаргдоацаш дукха да. Хlаьта зуламех тоъал дукха дараш корта хьарбаккхалца пелинг тохарца хулаш а да. Цхьан дешаца аьлча, малара тlаккувш вола саг волча дезалера бала цlаккха а эшаргбац...

Дукха lазап эзар Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода коллективо Цуров Махьмада Хьамид цу зене-уне долча гlулакха тlера ваккха цамогаш. Ткъаь дийтта шу мара даланза вале а зlамига ворхl бер а долаш деэал бар цун. Бакъда, царел дукхагlа малар цун дезаш хиннадецаре шин шера профилакторе дарба де хьожавергвацар из. Цу тайпарча заведене ха яккха хьожаваьв цу завода хинна болхло Бештоев Бахьаудина Мухьмад а.

Малгобекски района «Кавказ» совхозе lаьдала чотагlа шортта пелинг тоха йиш хиларца паргlата баьина хьувзар склада заведующи Л. А. Чалкови керттера бухгалтер В. М. Кулакован. Бухсоццаш гlулакх суде а кхаьча, набахта чубахна ха техар царна.

Къаьстта кхераме а ла йиш йоацаш а хlама да производстве малараш мелилга. Хlаьта из цкъаза доккхача вонга кхоачаш а нийслу. Хlаьта цу тайпара гlалаташ шоашкара мугlареча болхлоша дувлийта ца lеш, кулгалдеча гlулакхаш та бараша дакъа лоацаши цар могадеши нийслуш а моттигаш я.

Наурски района «Терек» совхоза бригадир Цагалаевеи агронома Алакаевеи болж беча моттиге пелинг тохаш бараш шоашта гушше а, уж юха ца тохаш битаб, хlаьта «Гудермесский» совхоза гаража заведующи Шахмурзаев кхерамзлен техникана волча инженераца Омархаджиевца цхьана малара кад текъабеш хиннаб. Са паргlата даккха вlашагlкхийтарий «сакъердамаш» доккхача зуламашка кхоачаш дlадийрзад, масехк саг а вувш.

«Чеченингушводстрой» управлене ПМК-1 прораб Б. Гришин хадданза малара тlакхувш хиннав. Цо молаш хиннад балха волаш а цигара мукъаваьлча а. Медвытрезвителе а дика вовзаш хиннав из. ПМК кулгалхой цунгара доагlар цlенхаштта хьадехаш хиннабаларе из цу ден тlа кхоачаргвацар аьнна хет. Маларца дувзаденна ла йиш йоаца хlама цо дича выговор луш хиннай, бакъда, шу чакхдаьлча луча премех воаккхаш а хиннавац. Ишта, «дика» уж цунца хилар бахьан долаш цох алкоголик хиннав. Цар хьалхе денз цlенхашттаи хьаьддаи бола никъ цунца лаьца баларе, бухсоццаш дарбан-къахьегама профилакторе хьожаве ца везаш виса а тарлора из.

Цу бакъдараша хьагойт укх тlеххьарча ханналца тlехдаьккха корта бохабу малараш меларашта духьалара къовсам, ший хаьдда система а йолаш, тlагlерттан ирси лоаттабеш, харц ваьннача сага боагlа lоткъам бара долча дерригача гlулакхех пайда эцаш, малараш мелга хиланза даргдоацаши эшаде йиш йоацаши хlама да яхачар уйлаш зуламе йолга лерттlа дlахьокхаш ца хиннилга. Цул совгlа, моттигаш нийслора чlоагlа малара тlехьабаьннарий гlулакхаш аморальни а антисоциальни а ца лоархlаш, царна гештдеш.

Из тайна мелал гойтачарца лувца боагlа никъ хьадда хьахьокхаш, из проблема массе оагlорахьара чулоацаш, шерра къовсам боаржабара де эшар хьагойташ да тlеххьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцамаш, 1 июне денз болх бе доладенна РСФСР Лакхехьарча Совета Указ.

Лакхе вай хьоахаьча фактащца дийза цlаькха а белгалдаккха безам ба цу Указо кулгалдеча болхлой бехктокхама хьакъехьа аьннар: «Шоай карарча болхлошца производстве корта бохабу малараш молача дакъа лоацаш хиннача е менна вола болхло балха тlера ваккхара де дезар ца даьча, е малараш мийнна моттиг къайлайихьача, е царна кара бола болхлой менна болаш балха бахкар къайладихьача участкай, сменай, цехий, мастерашта, начальникашта, ишта кхыболча кулгалхошта административни хьисапе бехк а беш, пхе тумагара итт тумага кхаччалца гlод тох». Аз тахан хьо вут сайна ца гуш санна, тlаккха кхоана со гlалат ваьлча lа а сона гештделахь, яхача уйлашца балха тlарча нахаца гlулакхаш леладеча кулгалхой оамалаш хувцара тlаерзаяь я из пункт.

Цул совгlа белгалдаккха доагlа хlанз кулгалхо цу тайпара гlулакх нийсделча гlод такхарах а кlалхарвоалаш ца хилар. Цунца цхьана из дисциплинарни хьисапе бехктокхаме оза, премех, шу даьлча луча кхоитталагlча алапех ваккха, салаlара луш йола путевка ца луш вита, квартира ялара цун аргlа тlехьаликха йиш я царех алхха цхьа хlама цунгара гучадоале. Цу тайпара lоткъам бу маларца дувзаденна моллагlча кхыча тайпара ваьнна а бlагалваьннача сага.

Хlаьта йlаьхкхача хана хьахинна сага оамалаш сиха хувца, уж атта нийсача новкъа баха вlаштlехьдаргдоацилга кхетадеш да вай. Из хьагойт Указ ший низбенна дlаоттачул тlехьагlа а маларца дувзаденна хулача ийрчача гlулакхаша. Дукха ха йоацаш вытрезвителе «хьоашалгlа» хиннаб № 45 йолча юкъерча школа хьехархо Сващенко, «Чечингобувьбыт» объединене цеха начальник Саидов, ГПТУ мастер Радченко, кхыбараш.

Сагах цхьан дийнахьа е бетта хилац алкоголик. Кlезига нийслац бера хана денз цlагlара да-нана, вежарий е кхыбола цунца айхха гlулакх доагlа нах малара тlаккувш хиларца из цунца хьакхашта воалаш йола моттигаш. Ишта, кхераме ба арахьара доттагlий а уж малара тlера бале. Цу тайпара, ше сенга кхоачаргва а ца ховш алкоголика ден тlа кхоач саг.

Цудухьа малара духьаларча правови акташ тlа къаьстта кхераме лоархl бераш цунга далийтар, кхыметтел цкъа мукъа дохадар. Цох цар дайноаной административни хинна ца lеш, уголовни а бехктокхаме оза бокъо лу кердача законодательствас. Ялхайтта шу даллалца йолча хана цар кlаьнк е йиlг общественни моттиге менна а йолаш нийслой а кхаь тумагара пхе тумага кхаччалца гlод такха деза цар. Нагахьа санна кхелетараш цкъа санна дукхаза а маларга боахаш хинна моттигаш хьагучайоале, бехке болчарна пхе шерага кхаччалца суд е йиш я.

Ишта, доагlар лирагlа хьадехаргда общественни моттигашка пелинг а теха, паргlата лелаш оамал йолчаргара а. Цхьаболчар хатта тарлу, малара кеп мел чlоагlа хинна хила веза саг ишта бехктокхаме озара? Лоаца аьлча, сага сий доадеча, гонахьарчарна дегаза хетаргволча хьале из кхаьча вале (болар деха, барзкъаш лерттlа тlа ца дувхаш, бlаргий са телха).

Малара духьала къовсам лоаттабара йола праволораеча органий, къахьегама коллективай бокъонаш лакхъеннай, бакъда, из дац цу уне-зене долча хlамах вай довлар алхха административни, уголовни гlулакхашца lалашде доагlа, яхилга. Керттердар масанахьа цу зуламца машар боацаш къовсам оттабар, хlара дезале унахцlена быт хилийтара, наха паргlата салаlара, лерттlа къахьегара мел эшар lалашделга да.

Цо дlадех цхьаккха организаци, коллектив, саг цун юстара ца вусилга.

А. ШЕНКО,
Нохч-Гlалгlай АССР прокурора заместитель.

Вай лоалахой болча

ЛЕРТТIА БОЛХ БЕШ Я

Кизилюрте болх бе йолалийтай Моздок—Кази-Магомед яхача газопровода лаьрхlа керда компрессорни станци. lилма-технически прогресс сихъяра декхарашка хьежжа проектировщикаша балха юкъейоалаьй шийх йоахкаш помещенеш — блок-боксаш а йолаш йолча металлически профилах яь конструкцеши низ бола электродвигателаши.

Шоашкара доагlа дакъа къахьегама юкъедихьад генподрядчика — «Главюжтрубопроводстрой» коллективаша: «Ставропольтрубопроводстрой», «Южкомплектмонтаж» яхача тресташа, субподрядни организацеша — «Союзнефтегазспецсвязьстрой», «Центрокомплектмонтаж» управленеша, доттагlал долча Болгарерча Т. Димитрова бригада, А. Давидянаи С. Абубакаровеи монтажникий, С. Раджабова сантехникий, кхычар бригадаша. Царгара эстафета дlанийцай компрессорни станце начальника В. Алиев керте латтача 50 саг чувоагlача эксплуатационни кхийгруппа. Яьсса болх байташ оборудованега хьежачул тlехьагlа керттера болх дlаболабир эксплуатационникаша — Къулбаседа Хlирийчера газ Азербайджане дlаухийташ. Станце оборудовани дика нийсъеннай, лерттlа болх беш я.

«Дагестанская правда».

ХЬАЛХАЛАТТАЧА ТЕХНОЛОГЕГIА

Башха лоархlаме йоаца цхьайола операцеш юкъера дlаяха, хьувкъам дикка сихагlа чуэца, дика кийчдаь доакъар дlаоттаде, доагора-смазочни материалаш кхое таро хилар Терски юртбоахама техникума учебни боахама лаьтта леладерий гурахьа дlадийна ка бола ялаташи горохи укх шера чуэцача прогрессивни технологи юкъейоалаярах.

Укхаза кхашка болх беш яр ялат чуэцача агрегатий бlарчча комплекс. Жаткашта тlеххьа йолхар комбайнаш, касарех улла ялат хьал а эцаш оардаш, тlаккха — пресс-подборщик К-454, из хьаьй ГДР-е.

Къахьегам дика вlаштlехьбаккхаро, хьувкъам чуэцара прогрессивни метод юкъейоалаяро таро хилийтар ялат леладерий итт балха дийнахьа боахамера ялат чуийца дакъа.

«Кабардино-Балкарская правда».

ЭПСАР — ДЕНАЛ ДАРИЙ ПРОФЕССИ

Кховаткъа шу совгlа ха я Советски Союза маршала А. И. Еременко цlерагlча шозза Краснознаменни Орджоникидзевски лакхерча общевойсковой командни училище лакха говзал йола, идейни чlоагlа бола эпсараш кийчбу. Цига дешаш хиннача бlаьш болчар шоай училица сий даьккхад граждански а Сийлахь-боккхача Даймехка а тlемай фронташка, интернациональни декхар кхоачашдеча а. Царна юкъе ва ткъаь цхьайтта Советски Союза Турпал.

...Цу дийнахьа доккхача цlейга кийчъеннаяр училища. Къоначa эпсарий аргlанара выпуск яр укхаза. Дешаш яьккхача хана выпускникаша кlоаргга теоретически дешар, профессиональни навыкаш lомаяьй. Лейтенанташа Ю. А. Белозора, Г. А. Климовича, В. В. Сыча училище чакхъяьккхай дошо медаль а йоаккхаш, хlаьта ткъаь шиъ выпускнико тlехдика дийшад. Беррига лейтенанташ — классни специалисташ ба. Къоначa эпсарех дукхагlбараш коммунисташ хиннаб.

Выпускникашта дипломаш дlалуш бар Военни Совета член, Къулбаседа-Кавказски военни округа политуправлене начальник В. А. Кораблев, КПСС Къулбаседа Хlирий обкома хьалхара секретарь В. Е. Одинцов, СОАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Т. В. Сабанов, училища начальник, Советски Союза Турпал инарал-лейтенант В. А. Ульянов.

«Социалистическая Осетия».

МИШТА Ю IАН КИЙЧО

КХОАНЕ МА ЕХКА

Соаккара lа lалаьмате шийла дарах а цунна йоаггlа кийчо ца ярах а чlоагlа хало lайшар республикерча промышленни предприятеша, организацеша, бахача наха. Укх шера цу тайпара хlама ца хилийтара хlанззе а оарцагlбаьннаб дукхача моттигашка. Гl. Ахриева цlерагlча Назрановски «Электроинструмент» заводе цу хьакъехьа фу даьд хьожаш хилар тха корреспондент. Лохехьа оаха кепатох цун материал.

Цунах бокъонца йола урок хиннай царна массанена а. ХьатlадоагlIача lана лерттlа кийчо яра хьалхагlе а тохабелар цига. Де деза балхаш а уж чакхдахара ха а белгалъеш план оттайир заводе.

lан кийчо е укхава ханнахьа дlаболабаларах дикка хlама де карагlдаьннад. Ремонт е езаш хиннача шин лаьх цаl кийча ба, вож а сентябрь бутт бовлехьа тоабаь баккха лерхl. Яьшкарча запорнии регулирующии арматурана, вентиляторашта, дымососашта ремонт яь яьннай. № 1 йолча яь бройлер капитальни тоальй. № 43 йолча цехе вытяжной вентиляци дlаоттаяьй, уж балхаш чакхдоалаш латт № 44 йолча цехе а.

Отопительни системана — турбашта, радиаторашта капитальни ремонт елга чакхдаьккхад, 1450 квадратни метр кизгаш техад. Басараш хьекхад. Дика кийчъяьй кхалнаьхеи маlача наьхеи душевойш, инженерни корпуса аьшка тхов тилла баьннаб, лестнични клеткашта а нойна а капитальни ремонт завода проходнойна а капитальни ремонт яьй, кийчъяьй болхлой столови. Уж деррига балхаш пхе бетта даьд.

Цхьабакъда, lалаьмате дукха да хlанзчул тlехьагlа де деза балхаш, хlаьта юхейиса ха кlезига я. Хlанзчул тlехьагlа ремонт яь баккха безаш ба цхьа яьй, котельнешкара аварийни освещени. Училищера завода инженерни корпусага кхаччалца йола йlовхала трасса хувцара балхаш дlа а доладаьдац. ТП-3 яхача подстанцена ревизи елга, цехашкара вентиляцешта периодически ремонт елга тахан а тlехьа меттахьа даьннадац. 90 квадратни метр хула аьшка тхов тилла безаш я складаи аьшкапхьоалеи, металлически склада 900 квадратни метр тховна басар хьакха дезаш да. Ремонтно-механически цехе дlаоттаянза я опорни колоннаш. Складской помещеней тховнашта, гаража е еза ремонт дlайолаянза я.

Цо хьахьокх эггара сихагlа де деза, лоархlамегlа дола ремонтни балхаш хlанзалца кулг ца тохаш латтилга. Кхы дикагlча хьала тlа дац болхлой чубаха коммунальни цlенош а. lана кийчо яра шоаш белгалъяьха мероприятеш хьалхаьха а тlехьаяьха а чакхъяха езилга ховш хилча кхоане хlана ехк-хьогl? Цу гlулакхага цlенхаштта хьажа беза предприятей кулгалхой. Доаггlар хьадеха деза ремонтни служба гара.

Заводо хьалъеннар мара йlовхал йоацаш я Назрановски трикотажни фабрика коллектив. Цигарча кулгалхошта дицденнад соахка фабрикерча болхлоша эза lазап: сатоха йиш йоацаш шийла яр цехашка. Цудухьа тlатохкаш петара цхаралаш, машилгаш, тlаювхаш кетараш, пальтош йолаш болх беш бар хlамаш тегараш. Заводо йlовхал хьалац, яхаш летъар фабрика кулгалхой. Дlатеххача бехк цар шоай болга гучадаьлар. lы ара а ухаш латташ яр заводера фабрике дlайодаш йола теплотрасса. Цудухьа йlовхал дlакхачацар цига.

Эггара хьалха хьалтlаьяьннача баьцах аьла паркх боаккхаргба аз яьхача Цагена а дайна. йlохлушше lана дика кийчо ергья, йоахар фабрика кулгалхоша. Тlаккха хlанзалца хьадаьр фуд? Цхьаккха а дац. Теплотрасса капитальни ремонт е езаш я. Текущи ремонт яьац шоай ведомственни цlеношта, подвальни помещенеш нувхех, lочуухача хих хьалйиза я. Запорни арматурана ревизи ца ярах нийсденнад из.

Хlанз догlа деча, ше ма доаггlара цехашка lочудоагlа. Ладар чуух кийчача продукце складашка, из чlоагlа lатк, ишта а во я яхаш гlоръяьнна ювцача цигарча продукцена. Дlатохан за да кизгаш. lана кийчо яра фу де лерхlаш да хьаала могаш саг вац фабрике.

Шелал хьатlаотта юхейисар дукха ха яц. Цудухьа цу предприятей кулгалхоша деррига низаш оарцагlдаха деза lан лерттlа кийчо яра.

Б. КОСТОЕВ.

ПИСЬМОШ

ДИКА ТЕШАЛ ДУ

1983 шера Л. Н. Толстой цIерагIча НохчГIалгIай пачхьалкхен университета экономически факультет чакхъяьккхачул тIехьагIа Мальсагова Хади балха йода Назрановски райпо. Цигара хьожею № 3 йолча книжкаш дохкача тика заведующелла.

Къаьстта йоакхо ю цо тIема ветераний. Цар хетташ дола книжкаш дIатIаязду тетрадь лeладу, моггача тайпара Iалашде гIерт ветераний хьашташ. Керда книжкаш тика тIа даьхкача царга хоам бу.

Районерча дукхача предприятешка болх беш я книжкаш дезарий обществаш. Царна а дут керда арадаьнна книжкаш.

Наха езаш продавец я Бекмурзиева Зина а. Грознера кооперативни техникум а яьккха, ер пхелагIа шу да цо укх тика тIа къахьега.

Отзывай книжка тIа а дукха баркалаш яздаьд продавецашта, наьха хьашташ дизза кхоачашдарах.

Болх дика барах мехкараштa тийннай ВЛКСМ обкома а райкома а, Назрановски райпо а сийлен граматаш, кхыдола совгIаташ.

Шера план 25 декабре кхоачашъе дош деннад тика коллективо.

К. МАРЗИЕВ.

ГIО ДЕХ ОАХА

Ачхой - Мартане тхо дахача Х. Нурадилова цIерагIча улицагIа шозза вIаштIардаь массехк цIа да. Цхьабакъда, 1984 шера денз цар чу латта батареяш болх беш яц. Шелал эттача, электроплиткашца йIоахъю шоай квартираш цига бахача наха. Цудухьа кхыча организацешта электроэнерги тоъац.

Тхо барайтта квартира йолча шозза вIаштIардаьча цIеношка дах. Батареяшка а ца додаш дIайха хий мичахьа дIаух хьалаха магац коммунальникашта. ПланагIа тоадац цар тишденна цIенош, сантехнически, электрически оборудованена профилактика яц.

ШоллагIа шу да тха улицагIа 88 номер йолча барайтта квартира йолча кхыча цIагIа, канализаце дIа а ца йодаш, бIеха хий подвале чуухa. Ла йиш йоацаш хьаж латт гонахьа, къаьстта йIайхача хана, моллагIа инфекционни лазар хилар кхерам а болаш.

Из гIулакх районерча санэпидстанце а мишта лов кхетаде хала да.

Кхы дикагIча хьал тIа бац № 115 йолча цIагIа баха нах а. 1983 шера денз йоачан йолча хана хий чуухаш латта шоллагIча этажера квартираш. Пенаш тIаьда доландаь электропроводка каст-каста йох.

И. АХМАДОВ,
В. МУРДАЛОВ.

КУРСАШ ЧАКХЪЯЬННАЙ

Дукха ха йоацаш чакхъяьлар хьехархой говзал эргаьникха тоаяра йолча институто вIашагIъехха йола курсаш. БIарчча бетта курсанташа ладийгIар тайп-тайнарча лекцешка. Белгалдоахаш дар школьни реформага хьежжа хьехара болх кердабаккхар. Къаьстта безаме ладийгIар хьехархоша СССР педагогически Iилмай Академерча Ю. К. Бабанске лабораторе вокхагIволча Iилман болхлочо Поташника йийшача «ХIанзарча урокагара дIадехар», «Дешарах ца кхетача берашца бе беза болх» яхача лекцешка.

Хьехархошца болх бе баьхка бар лингвисташ, дешара книжкай автораш: Оздоев ИбраьхIам, Цицкиева Аза, Чапанов Оарснакъа. Юха а айдав дийцар цига гIалгIай графиках доахка кхоачамбоацараш. Iилманхой а хьехархой а — дукхагIчар бакъдеш да школьни реформаца цхьана, графика тоае езалга, керда учебникаш хьакхоллале, хIаьтта а вета а цкъа банза баргбоаца болх из хилча.

I. КОДЗОЕВ,
хьехархо.

Iилман-технически прогресс сихъяра наькъагIа

ХIАНА КЪЕХК КЕРДАЧА ТЕХНИКАХ?

Ховш да, производственни процессашта интенсификаци хала деча балхашта механизаци ца йича Iилман-технически прогресс хила йиш йоацилга. Цу тайпара къахьегама овсарле лакхъе таро луча наькъех цаI — механизаци. Производстве машинаш юкъейоалаьчул тIехьагIа балха ханаш лоацлу, хьувкъам алсамбоал, юртбоахама культураш кхеерга дIадодар лохлу. Цхьабакъда, лакха экономически эффект цхьа моллагIча механизаце лац. Эшар комплексни яр я.

Шекара свеклаш, ялат, кхы тайпа культураш дIаювшин чуэцаши дуккхача боахамашка шерра пайда эц хIанз комплексни механизацех. Юкъейоалаянза ягьыц из комсаш кхееча а. ХIаьта из культура лелаеча 56 процент мара механизаци яьац республике. Цудухьа из дош проблемин а да.

Цу хьакъехьа цхьацца балхаш ду хIанз «Чеченингушвино» объединене. Iалашъю техника, масала, тайп-тайпара опрыскивателаш, бордосски коачал кийчъю дIа-хьа лелаш йола установкаш, фумигатораш яха лаьттан кIал сероводород чу а ухийташ, комсашта зе ду садоаха хIамаш йоаю агрегат, комсий мугIараштa юкъера лаьтта цамцадоаха, оасар дIадоаккха агрегаташ, комсий бешамашка тайп-тайпара балхаш ду тракторш, комсаш тIаювтташ йола АВН-5 яха агрегаташ, и. кх. дI.

Белгалдаккха доагIа, лакхе йийца машинаш объединене боахамашка кIезига хьаухилга. Царех цхьяраш, къаьстта комсаш чунйю комбайнаш промышленносто кхоачамболлаш хьаяц. Цунца цхьана, йолаш йолча машинех а лерттIа пайда эцац. Дуккхача боахамашка хIанз а кулг-кара ду комсаш яIара, уж шпалерех хьалъехкара, сов дIаьха комсий саьргаш хедадара балхаш, уж механизированни деш йола ПАВ-8, ЧВЛ-1 агрегаташ шоашка йоллаше а. Цхьайолча совхозашка хьаеначул тIехьагIа яьшкашкара хьаара ца йоахаш укх уж. ХIанз а кулг-кара чуэц комсаш. Лоацца аьлча, боахамий рационализатораштa, новаторашта, специалисташта, кулгалхошта бе шортта болх ба Iилман-технически прогресс юкъейоалаеча.

Комсаш лелаеча балхаш дара керда машинаш еш, йолаш яраш кхы тIа а тоаеш, производстве уж юкъейоалаяра боахамашта новкъостал деш дукха гIулакхаш чакхдоах экспериментальни производство а йолаш «Наурский» совхозе вIашагIъеллача керттерча опытно-конструкторски проектно-технически бюрос. Цо къестадеча дешаех шерагIа дувца безам ба са.

Энергоемкостага диллача комсаш лелаеча балхаш кхаь группана декъалу: хала, юкъера, атта. Плантажни хьисапе, е кхыча тайпара аьлча 50—60 сантиметр кIоарга лаьтта оахаш, керда комсаш дIайогIаш ду балхаш лоархI хала. Фу дaьд бюрос уж аттача дахара?

Къахьегама овсарле кхозза лакхъе йиш хулийта комсаш дIайогIаш йола ВПМ-3 яхаш ши машин хьаяьй. «Советская Россия» совхозе техкар уж. Гучадаьнна кхоачамбоацараш дIа а доахаш, хIанз кхы тIа а тоаеш я уж.

Цу совхозе хьежар лаьтта диса къаьнача комсий овлаш хьадахара бюро коллективо хьаяьча пхе агрегато болх мишта бу а. Царна геттара раьза хилар комсаш лелаераш. Уж тайпа машинаш дIаенна хIанз Калинина цIерагIча, «Курчалойский» совхозашта. Бакъда, «Советская Россия» яхачо мара, болх бац цу агрегаташца.

Дина аьттув баьлар тха ГБ-35-28 яха кулг-кара лелаю гидробураш хьаеш. ХIанз серийно арахецаш я уж. Царех пайда ца эцаш цхьаккха боахам бац объединене.

«Плоскореза» хьисапе урсаш а дехка, лаьтта кIоаргга цамцадоаккха пхи приспособлени а лый оаха. «Северный» совхозе цар мишта болх бу хьежачул тIехьагIа, хIанз кхы тIа а тоаеш я уж. Керда комсаш дIайогIара лаьтта кийчдеш ду балхаш аттача доахаргда цу приспособленеша.

Комсий мугIараштa юкъера лаьтта оахаш, удобренеш товсаш, Iай комсаш дIакъовлаш, бIаьсти уж хьамукъайоахаш, хий диллара харшаш доахаш, комсашта чулача лазараштен зене йолча садоахкача хIамаштен духьала ду балхаш юкъера лоархIаш да. Царна механизаци яра а цхьацца гIулакхаш даьд. Масала, хьаьнй комсаш мукъайоахаш йола машинаш. ХIанз серийно арахеца уж дерригача боахамашка болх беш я.

«Мечта» яхача машина хьисапе лаьттан кIалара комсаш хьамукъайоахa комбинированни кхы а 20 машина яьяр оаха. Объединене дукхача боахамашка я уж. Цхьабакъда, «Калиновский» совхозе мара пайда эцац царех. Из тамаш йолаш хIама а да. ХIана аьлча, хIанз йолча машинел кхозза сихагIа болх бу цар. Уж тайпа машинаш а серийно арахеца кийча да тхо.

Лаьтта кIоарга цамца а доаккхаш, хий тоххаше а коача удобренеш етта машинаш а яьй оаха. «Ильинский» совхозе даьча тохкамаша хьахьекхар, цар геттара овсаре а тешаме а болх белга. Цхьабакъда, хIанз а боахамий цхьаккха кулгалховац производствана уж юкъейоалае безам болаш. ХIаьта уж тайпа агрегаташ а ма эшша хьае йиш йолаш да тхо.

Бордосски коачал кийчъяра дIа-хьа лела ийс агрегат яьй. Царех бархI совхозашка болх беш я. Цар конструкци вай промышленносте хьаеш йолчарел толашагIа я. Цхьабакъда, цхьа кхоачамбоацар а да. Масала, медный купороса лаьрхIа агрегата шинна оагIорахьа йоахка бешкаш мукхдуача болатах хьаьнй. Цудухьа уж каст-каста йох. Царна мегга мукх ца дуача болатах бешкаш яьй оаха. Цхьабакъда, уж эшаш цхьаккха кулгалхо гучаваьннавац хIанз а.

Комсаш лелаеча комплексни механизаци яра боахамашка ишта мара йоакхо ца еш хилча, технически прогресс сихъярах дувца эшаш а дац.

Комсий мугIараштa юкъе культиваци яра, лазараштa зене йолча са доахкача хIамашта духьала молхаш еттара, еIача комсий гаьнех бешамаш цIенъяра, транспортни балхаш атта лоархIаш да. Царна комплексни механизаци яра а цхьацца гIулакхаш чакхдоах.

Комсий цхьан мугIара молхаш еттача ОВТ-1 яхача цицхаш деттарга ларда тIа шин мугIара молхаш етта штангови цицхаш деттаргаш хьаьй оаха. Тохкамаш даьчул тIехьагIа цар лакха мах бир комсаш лелаераша. Тха экспериментальни производство кастта серийно уж арахеца йоалаургья. ХIаьта хIанзле уж тайпа ворхI агрегат я совхозашка болх беш.

Сов дIаьха дола комсий саьргаш тедара гидропривод а йолаш машина яьй. Промышленносто хIанз арахецачул шозза сихагIа болх бу цо. Заявкаш лой боахамашта уж мо ялх агрегат дIалла йиш йолаш да тхо, цар йIаьхxача хана болх бергхилара гаранти а луш, цу юкъа ехача уж тоаелга тхоашта хьатIа а эцаш.

Электрически кIодарч а долаш, комсаш яIара яь агрегат а я тха. Бакъда, производстве цо ше мишта хьахьокхаргья хьежадац хIанз а.

Комсаш еIачул тIехьагIа диса саьргаш хьалъэцаш, тедаш, бешара дIадоахаш йола машина а хьаьй оаха. Балха овсарле кхозза лакхъяьй цо. Цу машинех шерра пайда эц хIанз «Старощедринский», «Новогрозненский», «Белореченский», «Северный», «Советская Россия» яхача совхозашка. Заявкаш лой хьаергья кхыча боахамашта а.

ДТ-75 марках йолча трактора ларда тIа хьа а яь «Советская Россия» совхозе тохкамаш даьд комсаш чуэцача агрегата. Цунца 2,5-зза сихбе йиш я комсаш чуэцара болх. ХIанзле оаха хьаьй цу тайпара 10 машина. Уж Iалашъяьрашта производствана юкъейоалае новкъостал дергда оаха.

Комсаш лелаерий халача балхашта механизаци яра, керда техника производствана ма хулла сихагIа юкъейоалаяра оарцагIбовла беза боахамий кулгалхой а специалисташ а. Из ба Iилман-технически прогресс сихъярга бода цаI мара боаца никъ.

А. МАРЗАГАНОВ,
Iилма дешаштен хала деча балхашта механизаци яран «Наурский» совхоза директора заместитель.

Саги Iалами

ХИЙ БIЕХДУ

Гола етташ Грозне юкъе гIолла додаш дола Шолжа лакхера Iочухьежача. сийнача лентана тара лест. Цхьабакъда, цун берда йисте гIолла водаш духьал отташ дола сурт кхы да. Хьаетталуш мехкдаьтта хьаж, хи тIа гIолла лела Iаьржа кIаьдаш, Уж хул цу чу тувсача мехкдаьтта отходех.

Шолж бIехдеча доккха дакъа кхоач «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене заводашка. Нормал дуккха дукхагIа яр июнь бетта цар хи чу тайса мехкдаьтта отходаш. Из тайпа гIулакх дар Нефтянка яхача хи чура дар а. Къаьстта доккха дакъа лоац цига А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ завода болхлоша, Массаза а яхар санна цар хи чу тувсаш йола мехкдаьтта продуктай отходаш 10 процентага кхоачаш яр, хIаьта 7 июне шериповцаша яьккхар чIоагIа йоккха «рекорд» яр — 10 процентага кхаьчар уж.

Духхьашка мехкдаьтта хьалувцаш йолча метте хила езачул дукхагIа фенол, ацетон, карбамида сулфилаш кхоач. ВорхIлагIча июне цар чухийца хиннача фенола отходаш 4-зза нормал тIех яр. Дог тохадолийташ новкъа я Н. Анисимова цIерагIча завода отходашца дукха увш яр алюмине гидрооксаш а. Уж нормал 10-зза дукхагIа яр, цудухьа очистительни сооруженешта духьале йора зене йола хIамаш хица хиларо. Отходаш чутувсаш йолча 4-ча эстакаде хила езачул 18-зза дукхагIа яр мехкдаьтта продуктай отходаш.

Ишта, Грозненски химически заводе чутувсаш йолча отходашка 15-чеи 22-чеи июне нормал тIех яр яйгеи хьаьпеи кислоташ. Лакхденнад по доадеш дола кислород.

Очистительни сооруженешка отходаш чакхйоалача метте стокаш во хилар бахьан долаш доккха зе хул Шолж бIехдеш объединене промышленни предприятешкара чутувсаш йолча мехкдаьтта отходех. Йолаш йолча моцносташка боагIача тайпара болх а байтац зехьа довргдоацаш мехкдаьтта лувцаш йолча моттигашка промышленни канализацешкара чуухача отходаша. Анализаша хьахьокх массайола тайпа отходаш нормал тIех хилар. Ший хан-ханнахьа предприятей кулгалхошка дIаухийт цар бокъо йоацаш телхаеш йолча нормай баь тохкам тIабола санитарни бюллетенеш, цул совгIа телефонограммашца а хоам бу царга Iалам лорадара отдело, цу статистика даниеш ца ховш бац предприятей кулгалхой.

Цхьа масал доаладергда аз. А. Шериповеи Н. Анисимовеи цIерагIча заводашкара парке Iочуухаш долча дизельни доагорах доагIачул тIех эмульгированни кIай хиш доахкаш хилар, зехьа довш дола мехкдаьтта чуувзаш долча УВК а ОСВ а Iамаша беш болча балха чIоагIа хьовзам бу цо. Уж кхоачамбоацараш бахьан долаш резервуараш цIенъеча хана 5—6-зза нормал дукхагIа хул отходех йоахкаш йола мехкдаьтта продукташ.

Уж тайпа кхоачамбоацараш цига дола массайта шу да, кулгалхой багIа шоай хьалаш ца тоадеш. Хала тоаде дезаш а дац. Технологаша арахецаш долча дизельни доагорах йоалла ца езаш йола тIунал цар лаьгIйой, вешта аьлча шоай балхах дог лазаш, бе-безача бесса цар шоай болх бой, йоагIаш йолча нормал тIех ца доагIаш дола гIод техкаргдац, бeча балха дикал а ший меттаоттаргья. Керттера дар да вай Шолжа чура хий цIенлургхилар а цунах наха пайда барг хилар а.

А. ЗАЙНДИНОВ.

Ачхой-Мартановски район «Орджоникидзевский» совхоза болхлой сихбенна сомий баьцадаараши чуэцаш боахк. Шоай низаш тIадерзадаьд цар сихеи дикеи кхашкареи бешамашкареи балхаш чакхдахара, цхьаккха хIама а ца дойташ шоаш хьалкхебаь хьувкъам чубара.

Ишта, Албастов Мажита кулгалдеча № 14 йолча бригада болхлоша чуийцаб укх шера шоаш хьалкхебаь хьачаш. Паччахьалкхенга бехкаб уж 90 тонн, план 50 тонн йолаш.

Балха нормаш дикка тIехкхоачаш а еш нарсаш хьайоах № 7 йолча бригадерча Умарова Себилас кулгалдеча звенос а.

СУРТАШ ТIА: 1. № 14 йолча бригада шофер КПСС член Генердукаев Леча. 2. Хьалхалаттача звеной болхлой (аьрдехьара аьттехьа) М. Гатаева, З. Дараева, Х. Бакарова, Т. Базуркаева, З. Гайрбекова, С. Умарова.

З. БАТЧАЕВА сурташ.

БОАГIА МАХ БАЬБ КЪАХЬЕГАМА

Ерригсоюзни социалистически яхье 2-гIча квартала итогех СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствай отрасла ЦК профсоюзеи карара кара тела ЦIе байракхи ахчан премии хьожаьй «Грознефть» производственни объединене коллективана. Ер шу доладелча денз республика мехкдаьттахоша планал совгIа маьхалъяьккхай 2 млн. 226 эзар сома маьха товарни продукци.

Яхье хьалхаяьнпарех я коллективаш: «Старогрознефть» НГДУ «Грознефтегаз» НГУ, «Октябрьнефть», НГДУ, Старогрозненски УБР, ишта кхыраш.

* * *

Укх шера хьалхарча ах шера Ерригроссийски социалистически яхьа итогех РСФСР хьунбоахама министерствай, отрасла ЦК профсоюзеи 3-гIа моттиги. 3-гIа ахчан премии хьожаьй Шалински мехлесхоза коллективана.

Шалинцаша планал совгIа арахийцай 22 эзар сома маьха продукци, хIаьта из зал маьхал а яьккхай. Дикка алсамъяьккхай эшача изделей арахецар. ЦхьайтталагIча пятилетка план кхоачашъяьй шалинцаша.

А. РАШИДОВ.

Доазол дехьара

Никарагуа къаман экономика дегIайоалаеча доккха новкъостал ду Советски Союзои кхыча социалистически мехкашеи. ХIанзарча хьалашка никарагуанцаша къаьстта боккха мах бу республика халкъа боахама къаман кадраш кийчъе новкъостал дара. Советски специалисташа болх беча моттигех цаI я Манагуара трактораши гидравлически экскаваторааши тоаю механикаши ремонтникаши кийчбу курсаш.

СУРТА ТIА: занятеш еш ва Киевера советски специалист Богданов Виктор.

Г. НАДЕЖДИНА сурт.
ТАСС.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДЕРРИГАЧА ДУНЕНО МОГАДУ

МоллагIа тайпара дале а ядерни лелхамаш 6 августа денз ший оагIорахьарча норядкагIа совцадергда аьнна СССР-о яьча решене хьакъехьа Москве кепатеха КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева заявлени ара ма яьллинге а дунен массе а мехкашкара Iалаьмате дукха отликаш кхаьчар. Из ишта хила доагIаш хIама да: ховш ма дий ядерни тIом ца хилийтар — из хIанз ерригача планета тIарча наха эгара дукхагIа дагадоалла дош долга. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац политически общественни деятелий дуккхача къамальлашка, кепайоазон комментарешка гуччахьа нах гIадбахар а дикага догдахар а хьахьоккхаш хилар.

Ядерни лелхамаш совцадара йола Советски Союза решени халкъашта эггара чIоагIагIа дагадоахкарашка хьежжа а я, дунен тIара хьал тоадаран герзаш дIадеахилга Iалашдарaи йола шерра таронаш хьаеллаш а я, белгалдаьккхад атомни бомбашта кIал ниййсбеннарий Ерригяпонски совета председатела Сатору Кониси. Советски инициативо аттача доаккхаргда герзий арсеналашта доазув оттадареи уж кIезигъяреи хьакъехьа барт белга, аьнна белгалдаьккхад ишта оборонни информаце центр оалача влиятельни американски общественни организаце кулгалхоша Дж. Ларокеи Ю. Кэрролеи. Массе а моттигашка белгалдоах, ядерни лелхамашта мораторий оттаяро кердача тайпара тешал ду СССР лерригIара машар безара никъ бакъ хилара, яхаш. Цу хана комментарешка дагадохийт, вай мехко кхо шу хьалха а шийна декхар тIанийца хинна хилар эггара хьалха ядерни герз тохаргдац ше аьнна, цу решенеца цхьана дунен халкъашта юкъера хьал тоадара тIаерзаль йола дукха предложенеш а дIахкхайкаеш.

Советски кулгалхочун заявлене тIарча ВIашагIкхийттача Штаташта боагIаш болча, 6-ча августе денз, Хиросима трагеде дийнахьа денз, шоай ядерни лелхамаш совцаде, аьнна баьча тIахьехамо корзагIъяьккхай официальни Вашингтон. КIайча цIен лакхерча гIулакхаш тIара бараша сихбенна дIатIа ца эца беннаб из мораторий «ядерни даькъера советски совле соцаяра» мара яц, аьнна бахьан а даькха. Юкъе яьккхар бокъонца йола пропагандистски трюк — советски наблюдателаш хьийхар Невада яхача штата полигоне ядерни тохкамаш деча хьажа... Цунца дувзаденна Эй-би-си яхача телекомпане аьннад: «Американски столице шерра критика ю президента Рейгана решенена. Конгрессе ма аллара, администраце дIахайтад, ший гIулакхаш укх принципагIа леладелга: нагахьа санна СССР-о де деза, яхс, США-с де дезац, йоах. Цу тайпарча политикагIа герзашта тIахьожам лоаттабара даькъе барт бе йиш яц».

Селла чIоагIа США правительствас лелаеча цу тайпарча политика цул ниййсагIа мах бе хала да. Американски а дунен а общественность уж даьсса хабараш эшаш яц, из хьеж доаггIаш дола, дунен кхела хьакъехьа корта болаш а гIулакха бехктокхаме хеташ а хилара тешал деш дола жоп цо даларга.

ДУНЕН КЪОНАЛА ЦIЕЙ

Тайп-тайпара бесаш долча байракхашца, дунен пхе континенте символ санна пхи ткъам бола зиза тIалаттача транспаранташца хозъяь хиннай бIарччача кIирагIа Москван майдаши улицаши. Ленински комсомоло, Октябра мехка кагирхоша, дерригача советски халкъо чIоагIа раьза болаш тIанийцар московски лаьтта 150 пачхьалкхенашкара кагирхойи студентийи Дерригдунен XII фестивале баьхка делегаташи хьаьшийи. Из фестиваль гулъяро ше тешал ду лаьттан тIара кагий нахи мехкарийи юкъера гIулакхаш а доттагIал а чIоагIдара, машар лорабара тIакхувш хилара.

Iалаьмате чIоагIа деган айденна болаш тIанийцар гулбеннараша планета кхоаненна къона тIехье бехктокхаме хилар белгалдоаккхаш КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева фестиваль хьаеллача хана даь къамаьл. Форуме дакъалоацараша чIоаггIа тIоараш тохаш тIанийцар цун дешаш: «Кхоанара дуне, хьатIайоагIача бIаьшерен дуне — из шун дуне ма дий, хьамсара доттагIий. ХIаьта, из мишта хургда, дукхагIча даькъе белгалдоалаш да таханарча шун уйлашца а гIулакхашца а... Сона хет, вай дерригаш а раьза хургда, аьнна, машар лорабарали чIоагIбарали лоархIамегIеи тIехьатетта йиш йоацашагIеи декхар адамленна хьалхашка латтац, аьлча».

Дерригдунен фестиваль чакхъяьлар антиимпериалистически солидарноста, машара, доттагIленна, ядерни тIом ца хилийтара, герзаш дIадахара тIехьарча къовсама лозунгегIа. Дунен кагирхоша харц ю империализма низий диктат, герзаш Iоаделга сихдара никъ. «шийлача тIема окопашкахьа» юхадахара никъ. Московски форумо новкъостал дир планета къонала кхы а чIоагIагIа къотаенна йолаш, хоадам болашагIа империализмана, милитаризмана, реакцена духьала латта. Фестивало бакъдир къонача тIехьенна хьалхашка латта сийлахь-доккха декхар — кердача дунен тIема цIи ца лотаялийтар актуальни долга. Тайп-тайпарча мехкашкарча кагийча нахеи мехкарашеи дIахьекхар Чиле антифашисташца, Никарагуа майра лораеш барашца, Гаргарча Малхбоалерча а Африка Къулбехьарча а патриотически низашца, паргIато, демократи, социальни прогресс бахьан долаш къовсам лоаттабеш мелбарашца шоаш барта хилар.

Реакцеи империализмаи низаша Московски форум йохае гIерташ леладаьр чаккх ца доалаш дисар. Къаьстта чIоагIа цу гIулакха оарцагIъяьннаяр США пропагандистски арахьарча политикаи ведомстваш. США информационни агентства (ЮСИА) директора Ч. Уика духхьал дIаьнна хиннад «паргIатача» американски прессага, цу дунен халкъашта юкъерча форума доазонашка еш йола мероприятеш ма ювца, цун лоархIам лохбе, вогIча оагIорахьара мара из дIа ма хьокха, аьнна. Пропагандана юкъедоаладаь хиннад «дукхагIча даькъе промарксисташ» мара хургбац Московски фестивале дакъалоацаш, аьнна хьадагалаьца хинна хIама. Ма дарра аьлча тайп-тайпара политически уйлаш йолча миллионаш болча кагийча наьхеи мехкарийи дагар дар а кхоачашде лерхIар а хьахьоккхаш йола дуккхача викалий форум хинна дIаэттар из. Шеррача прогрессивни общественносто лоархI Дерригдунен XII фестиваль машар, къамаш шоай лоIаме хилар, демократни социальни прогресси бахьан долаш къовсам лоаттабеча къонала низаш чIоаггIа дIахьоккхаш дола хIама санна.

МАШАРЕ ЦХЬАНА ДАХАРА ХАРТИ

Дерригача дунен тIа Iалаьмате чIоагIа багадаха дувцаш да Европа кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарен хьакъехьарча Совещане 10 шу хьалха Заключительни актана кIал кулгаш яздаьча 35 мехкарча викалий Хельсинке хинна юбилейни вIашагIкхетар. Цо бакъдир машаре цхьана дахара, кхохкам кIаьдбара, цхьана гIулакхаш леладара принципаш лелае йиш йолаш йолга. Принципаша дика воздействи яьй дерригача дунен тIарча хьала. Цу итт шера мел даь дукха гIулакхаш дика чIоагIденна дIаэттад. Кхыметтел Европерча хьала чIоаггIа Iаткъаш хинна цIенхаштта кхохкам ирбаларо а, кхохкам кIаьдбалара овлаш теданзар.

Хельсинке вIашагIкхийттача кхыча мехкашцарча гIулакхий дукхагIболча министраша даьча къамаьлашка хьахьекхар 10 шу хьалха биллача наькъагIа Европа гIолга, тIема кхерам дIабоаккхилга, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхохкам кIаьдбарга а беркате цхьана гIулакхаш леладарга а юкъакхоачаделга дIадехаш долча европейски халкъашта кIоаргга хьашт долаш хилар.

Европейски халкъаша чIоаггIа хам бу машаерча вахара пхелагIча итт шеранчу шоаш доалаш хилара. Из дукхагIча даькъе Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи гIулакхаш, цар конструктивни арахьара политика бахьан долаш хьахинна хIама да из. СССР машар безара арахьара политика хьахьокхаш хIама хилар Хельсинке вIашагIкхийттача чIоагIа хьаллаьа йола, цун доазонашта чуйоагIаш йоаца 6 августе денз моллагIа тайпара дале а ядерни лелхамаш ший цхьан оагIорахьарча порядкагIа совцадара йолча Советски Союза решене хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева заявлени а.

Из политика кхыча тайпара лелаш хилар хьахьокх США-н НАТО гIолларча цар партнерийи Хельсинке баьча бартаца тарлуш йоаца акцеш. Эггара хьалха тохара лаьрхIа Малхбузен Европе керда американски ракеташ дIаоттаеш хилар, социализмана духьала Вашингтоно дIахкхайнаьча «крестови походa» доазонашка социалистически мехкашта духьала тайп-тайпара дискриминационни гIулакхаш леладар, тIом дIабаьначул тIехьагIара доазонаш ниййса лархIа ца тигари реваншизм могаяри, тайп-тайпарча мехкий гIулакхашта гуччахьа юкъегIертар. Заключительни акта тIара цхьайола положенеш шоай бIеха гIулакхаш кхоачашдара кхыбараштa зе дергдолча тайпара хьалхьее гIертар — из дерригa а кIоаргга духьала да Заключительни акта чулоацама.

Цхьабакъда, Хельсинке вIашагIкхийттача СССР позици ювцаш, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Э. А. Шеварднадзе белгал ма даккхара, «Европа юкъара кема дикагIа доладургда, Хельсинка наькъагIа сихагIа гIоргда, нагахьа санна — хIаьта из дара Советски Союзо тIа а хьех — барта ца хиларал из хьаллакхлой, нагахьа санна машара духьа шерра дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара тIехьара партнераш массане а шоаех лоархIе». Из ма дий европейски халкъашта чIоаггIа хьашт дар.

В. ЧУКСЕЕВ,
В. МАТЯШ,
В. ВОЛКОВ
(ТАСС)

АРМЯНСКИ ССР. Дукха нах лелача дунен халкъашта юкъерча автотуризма трасса Ереванера — Севан оалача Iам тIа бодача тIонаькъа даькъа тIа наха дика салаIа моттиг хиина дIаэттай «Чайни» (сурта тIа). Хоза архитектура йолча доккха доацача цIалга чу я хьоарах кийчъяьча хIамашца укхаза баьхка нах Iалашбеш йола кондитерски. Чайнал совгIа залашка хьона лу, хоза хьаж йоагIаш хилал совгIа, дарбанна а йолча баьцех даь къаман малараш — урц, дахц, мяту, кхыдараш.

Чайне коа оттаьй Юкъерча Азера ена ши «юрта». ИIайха Туркмени дагайоххийтача цу экзотически «юрташка» чай мала ловш хул дукха наькъахой.

М. ШАХБАЗЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Юртара кхуврч: вахари проблемаши

АХАРХОЙ САМУКЪАДОАККХ

ХIанз кхашкара ялат чуэцача, доакъараш кийчдеча, хьайбай фермашка къахьегача наха гIулакх деш я Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза культура ЦIен нийс сагах латта агитбригада. Цо лекцеш еш, беседаш, «огонекаш» ю, концерташ увттаду, хьалхалаттачарна хетаяь «молнеш», къахьегама листокаш арахец, яхьа итогаш ю. Нахала ца боахаш битац тIехьабусараш.

Дуккхача къамех нах бахаш я Ассински станица. Царна интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара къаьстта йоакхо ю культура ЦIен болхлоша. Наха юкъерча доттагIалах, хьалхалаттараштa карагIдувлача голамех сайренаш, «улицай цIейш» чакхдоах. Атеистически темаех лекцеш еш, беседаш ю, хоза кийчъяьй «Атеиста» уголок. Эскаре гIулакх де болхаш бола кагирхой безбаь накъабоах.

Культура ЦIагIа халкъа хор я. Из Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара хетадаьча Ерригсоюзни хьажара лауреат я. Болх беш я «Чебурашка» яха берий клуб. Юххьанцарча классашка деша багIа школьникаш сурташ дахка, кхыдола хIамаш де Iомабу цига.

— Тхона цахаддаш новкъостал цу колхоза председатела Р. А. Крылевскаяси парткома секретара В. И. Никиновен, — йоах культура ЦIен директора Л. Н. Мишустинас. — Музыкальни инструменташ ийцай, гойтара агитаци эргаяккхара эша материал еннай.

Из бакъда, хоза кийчъяьй цигара гойтара агитаци: колхоза социалистически декхараш, «Вай дегIаахара цифраш» яха стенд, кхыяраш.

— Тха болх кхы а дикагIа дIагIоргбар, — йоах Любовь Николаевнас, — культура ЦIен помещени йоккхагIа яларе, 240 моттиг мара яц цун зале. Цул совгIа, 1920 шера хьалдаь а да из.

300 моттиг йолча культура ЦIен проект оттаьй, укх шера из хьалде доладара ахча а хьожадаьд. Амма, подрядчикаш ца корабоагIаш хьувз колхоза кулгалхой.

— Цу гIулакха района кулгалхоша новкъостал дар ловра тхона. ХIаьта наха культурни гIулакх делга кхы а тоадара доккхий декхараш хьалхашка оттаду «Клубни учреждениеехи спортивни сооруженеехи пайда эцилга тоадара де дезарех» болча КПСС ЦК соцамо. Цо дIадеххача бесса культура ЦIен болх тоабара план-мероприяти оттаьй оаха. Цу тIа белгалдаьккхад Ассински станице культурно-спортивни комплекс вIашагIйоллилга, — йоах Мишустинас.

Ю. КУРСКИЕВ.

СПОРТ

Хьалхара моттиг яьккхар

Горьковски областе г. Дзержинске Российски совета ДСО «Труд» хьалхле яккха гулбелар чIоагIагIбола легкоатлеташ. Командни зачете вай республика спортсменаша шоай группе кхоалагIа моттиг яьккхар.

Ший хьалхле йоаккхаш барьераш йолаш 110 метр ваддарах котваьлар дIадахача шера Ерригсоюзни яхьий призер, тренера В. Надейкина хьалкхеваь № 45 йолча школа дешархо Д. Рыльщиков. ШоллагIа моттиг яьккхар 100 метр дистанцех ядарах № 41 йолча школа дешархочо Е. Евсюковас. Спортивни гIа боаккхаш 5 километр финишни таканна кхоалагIа тIехьаьлар О. Сапрычева.

◆

Котваьлар школьник

Ерригроссийски юрташкарча ловзарий зачета юкъейолха боккхийчарна юкъе классически кIалтохаргах йола финальни яхьаш чакхъяьлар г. Саратове. Цига дакъалаьцар «Урожай» яхача Российски общества 26 йоккхийча организацеша.

Командни зачете автономни республикашта, краяшта, областашта юкъе цхьоалагIа моттиг яьккхар Нохч-ГIалгIайчен дружинас. Къаьстта белгалбаьлар Мисербиев Султана хьалкхебаь спортсменаш — Вестигов Iийсан — 62 кг, Хамзаев Iадлани — 74 кг.

Цу рангах ший лоIамеча кIалтохаргах йола яхьаш дIайихьар Дагестански АССР-е г. Хасавюрте. Укхаза вай команда шоай группе 6-гIа моттиг мара яккханзар.

Т. СОКОЛОВА.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

«Харц тешал дергдолаш вац со»

ДУВЦАР

Цхьан юрта бахаш хиннаб Аламкхаж яхаш да а волаш, Къарибат яхаш нана а йолаш дезал. Хьамастхан яхаш цаI мара воаца воI чIоагIа боча хиннав. ЙоI-м ворхI хиннай, Хьамастханал эIамагIа кхоъ а йолаш. Мехкарий берригаш а маьре бахаб шоай ханханнахьа.

ЦаI мара вац яхаш геттара боча а ваьккха, хьадечох лора а веш, дуачоаи дувхачоаи бовламал тIех йоакхо а еш, лелавеш хиннав даси наьаси воI. Мадарра аьлча, цунна хьалхара уж беррига а мехкарий бойтаргболаш хиннаб Аламкхаж а Къарибат а. Цкъаза, шоаш эгIазбахача, укхенна хьалхара лайла що массаярг а оалаш хиннад йиIигашка.

Из тайпа къамаьл дIахезача, кхы а чIоагIагIа дог кура а даьле, боча воалаш хиннав Хьамастхан. Кхыметтел хьаьший баьхкача, царна гIулакх де ураоттаваь а, хало еш хиннаяц дас-нанас воIа. Кхоачара бараша зувш а хьаоалаш а хиннад, Хьамастхан кхеве вeззача тайпара кхевеш ца хилар.

ВиIий да Аламкхаж а нана Къарибат а шоай ма хулла Хьамастхан могавеш хиннаб. Иззамо сабар долаш, эхь-эздел долаш, даьи-наьнеи сий деш воI хила йиш а яц, яхаш. Цхьабакъда, наха—юртара бараша а арахьара тIабаьхкараша а, къоабалдаь тIа ца эцарал совгIа, дог кхоардадеш хиннад цу къамаьлах. Вайнаха массаза а эсала лоархIаш хиннад дас-нанас шоай дезал могабар.

Къаьстта Хьамастхана раьза воацаш хиннав колхоза бригадир Элберд. Iай а аькхий а колхоза балха водаш хиннавац Хьамастхан. Ер наIар тIа массаза вода, цIарIарчар лечкъавеш хиннав из. Могаш вац е кхыча юрташка дика-во дена нах вIашагIкхетачa вахав оалаш хиннад. Элберд-м тешаш хиннавац дас-нанас доахача цу бахьанех. Цо царга духхьал дIаоалаш хиннад: «Воавеш доахк шо из саг, шоашта а наха а воацаш». Сона дика ма хой, яьхад Элберда, оаш дIа мел эттача моттиге шоай воI могавелга. Цунах хIама хургдац. Наьха бIарган доаде а лерган къорде а могаргдац шоана..

Геттара чIоагIа ахкан балхаш сихденнача хана, Элберд наIар тIа вахача а, балха ара воалаш хиннавац Хьамастхан. Цо де дезар оаха дича мегаргдеций, оалаш хиннад, колхоза говрашка хьожаш волча Аламкхажа а колхоза коа тайп-тайпара балхаш деча Къарибата а.

Ше дIа мел кхаьчача, массанахьа а ше ма вар дIавувцаш хиннав Элбердас Хьамастхан. «Даьра я яйна тIехье», — оалаш хиннад цо массанахьа а, из ала моттиг хьа мел нийсъеннача.

ХIама хьадеш а дика оамалаш йолаш а вола саг дукха везаш а цунна тешал дарах чIоагIа сакъердалуш а хиннав Элберд, ше берашха волча хана денз. Ше а хиннав из кIаьнк волча хана денз цхьанна хIамах бIу ца къожабеш. Цудухьа оттаваьвар из колхоза бригадиралла а. Цудухьа яр цун бригада цIи хеза. Из массанахьа вувцар, совгIаташ телар. Радио гIолла ашараш а лекхар цунна хетаяь.

Даи нанеи воIа саг йоалае чIоагIа сагота долга а ховш, гаргарча наха цхьаццанахьара зоахалонаш хьедора Хьамастхана. Цхьабакъда, эггара хьалха зоахолол дIахьоаде бахараш, во юкь йийя, кхы юха дахка дезац аьле, юхаберзийтар. Цу гIулакха бола берригa а бехк Элбердийна дIатIабиллабар Хьамастхана даси наьаси. «Тамаш я-кх Элберд тIакхоачача моттиге, вай виIий зоахолол хуле», — оалар цар.

Да а дар из иштта. Элберда ше а кераси деш дацар.

— Вай воIа зоахалол хьоаде цхьа моттиг йийцай сона, къонах, — аьлар цхьан сарахьа балхара чуенача Къарибата. — Кхыча юртара я из йоI. Йийий наьна шура са йоккха хьаша я. Бакъдар аьлча, йиIий даьшта юхе вахаш Элберда мохча, хьун хаьхо Мовсар-м ва. Цу деша дика уйла е еза вай.

Боккхий нах а бахийта дIахьоадир зоахалол. Цхьа шин дaлалехьа дIахайра из юртарча а арахьарча а наха. ДIахайра Элбердийна а. Шоай ма хулла даи нанеи оарцагIдовла дезаш дар гIулакх.

— Цхьа хIама дича бакъахьа да вай, сесаг, — аьлар цхьан дийнахьа Къарибатага Аламкхажас, — фуннагIа даь а, Элберд тоаве веза вай. Кхоана пIаьраска бус, москала боргIал а йийна, чувеха веза из.

— Москала боргIал-м хац сона, цунна-м кIай гамаж йийча а сов яцар, — геттара раьза хилар цу деша Къарибат.

ПIаьраска бус, москала боргIал а йийна, хьавийхар цар Элберд. Къарибат даа хIама Iооттадеш йоаллаше а Аламкхажас дIадоладир шоай виIий хьакъехьера къамаьл. Хьоадаь зоахалол а дIадийцар, йиIий даьй Элбердий шучана юхе бахаш хилар а дIахайтар.

ГIулакхах бокъонца кхийтта Элберд сатийна, уйлангахьа ваха ваIар, москалах кулг а ца тохаш.

— ХIана ваIа хьо, хIама хьа ца эцаш, Къарибата хьона йийна москал ма йий ер? — аьлар Аламкхажас Элбердийга.

— Аз хьийга къа-м доаде йиш яц, ва Элберд? — аьлар Къарибата. — Хьол дукхагIа тхона везаш саг укх юрта а мичав.

— Шо сона а дац гоама, — жоп делар Элберда. — Нагахьа санна москал юаяь дIатоа а ваь, Хамастхана зоахалол дувца со вахийта а из сога могавайта а шо доакхе, цох хIама хургдац, оаш сона кховзткъеи итт инкал йийна яле а. Со харцле йиш йолаш вац. Хьамастханах дика я ала йиш йолаш цхьаккха а оамал яллац. Хийи буци миссел мехкарий сай доалахьа хилча а, саг лургьяцар аз шун воIага. Сайна могаш нахага а йолийтаргьяцар. Аз ма воаве яххаше, цаI мара вац яхаш, боча а Iомаваь, хIама хьа а ца дайташ, воавир оаш шоай воI.

— Даьра хац сона-м, Элберд, — аьлар Аламкхажас, — из дика ва-м оаха а ма яхацар, хIаьта а цаI мара а ца хилча, ер ткъаьи ялхайтталагIа шу а хилча, саг йоалае безам бар-кх. Бер-кер хург ма дарий аьнна а хетар.

— ВоллахIий цунна даьча берах а шоана тIехьале ма хургьяц, иззамо ги боаллабе мухь ца хуле, — аьлар Элберда.

— Элберд! — Доккха са а даьккха, къамаьла юкъе ера Къарибат.—Iа дог кхоардадой а, сай дагардар дIааланза Iелац со. Мичча бесса яле а ер тIехье, цаI мара а ца хилча, боча ма хулий. Тхоаш доккхий а хиннадаь, фуннагIа даь а, кIаьнк чуверзаве гIертар тхо. Боккъала а, Элберд, оарцагIвалалахь тхона, хьох тийша да хьона тха гIулакх.

— Хьаэцал даа хIама, шелъелча москала а чам хургбац, тух-сискал вай ворххIе а даьх денз даа дилла ма дий, — тIатеIар Аламкхаж Элбердийна.

— Аламкхаж... Къарибат! — дувца волавелар Элберд ший дагардар, — шоана безе, сай беррига боахам а дIабала кийча ва со. Цхьабакъда, Хьамастхана харц тешал де йиш йолаш вац со, ер дуне дохе а. ХIаьта из харц тешал сога дайтар духьа, кийчъяьча москала боргIалах а мотт тохаргбац. Со хьавоагIача хана, се сенна вийхав ца ховш венав. ХIанз, гIулакх ше ма дарра дайза долаш, дIа а вода, — аьнна араваьлар Элберд.

Хь. ГАЛАЕВ.

Пионерий ахка

ДИКА МЕЛ ДАР ДОВЗАШ

Гикаловски юкъерча школе болх беш я гIаш лелача туризма кружок. Укх итт шера цун кулгалдеш ва, из гIулакх Iалаьмате чIоагIа дезаш а лоархIаш а вола школерча къахьегама урока хьехархо Б. В. Паничкин.

КIира кхозза бераш цига Iомалу палаткаш дIаувттае а юха уж гулъе а, цIи лотае, вай мехка географи а истори а довза, кхыдар де. Шоашта хайнар, дайзар хьахьокх цар, походе бахаладехьа чакхйоахача къонача туристий яхьашка. Цига Бориса Викторовича хьийха бераш котдувл. Укх шера Ведено хиннача къонача туристий республикански яхьашка шоай нийсархошта юкъе хьалхара моттиг яьккхар гикаловцаша.

Укх деношка группа цIайийрзай ГаланчIож яхача Iам болча шийтта ди а даьккха. Цига дIаболхаш а цIабоагIаш а Iалаьмате дукха пайдане хIамаш бIаргадайра берашта: хоза Iалам, вайнаьха гIалаш, лоаман чархьаш, кхыдр.

Царца хиннача «Бешлоам» яхача турбаза инструктора Омаров Тимура бераштa дийцар цу моттигий исторех.

Берашта юкъе дукхагIа туристий опыт йолаш бар Хасанова Хьава, Зайтаева Iайна, Игошин Олег. Духхьал укх шера уж хиннаб массехк походе, масала, ЧIишка, Чаьчана юртара гувнаш долча, «Светлячок» яхача пионерлагере хиннача спортивни яхьашка дакъа лаьцад. Беное хиннача туристий слете хиннаб.

Дика да цига йиIигаша а хьинаре дакъа лоацаш хилар.

Туристий походаша гIо ду кхувшийоагIача тIехьенна кхетам балара, кагирхошта юкъе доттагIал дувзара, цар дисциплина тоаяра, физически низ болаш хьалкхедара, Iалам деза а из лораде а, цхьаннена шоллагIвар гIо де а Iомабара. Иштта хьахул коллективизма оамалаш.

Цхьа бутт кхоачаш боацаш ха яьлча, дIадолалургда дешара керда шу. Цу походашка шоашта дайнар, хезар, Iомадаьр гикаловски школерча бераша дувцаргда историе урокашка, классни сахьаташка, пионерий сбораша.

М. КАТЫШЕВА.

Дувцар граждански оборанах да

ДАЬР КХОАЧАМ БОЛАШ ДАЦ

Нохч-ГIалгIайчен районашка санитарни дружинай яхьаш чакхъяьннай. Цу яхьаша хьагучадаьхар тIайоагIача хана нийсдалийта йиш йоаца кхоачамбоацараш а. Царех да цхьайолча сандружинашта хьалхара медицински гIо деча йолаш йолча средстваех лерттIа пайда ца эцар: Урус-Мартановски Веденски, Советски, Ачхой-Мартановски районий колхозийи совхозийи цхьайола сандружинаш хIанз а табельни имущество йоацаш я, хIанз а дукха гIалаташ дувлийт сандружинаша химически заражени хиннача болх беча. Бакъда, хьалха хиннача дуккха а дикагIа тоаденнад цу даькъера гIулакхаш. Укх тIехьарча яхьашка сандружинаша хьагойтар чов хиннача хьалхара медицински гIо дара боарам лакхбеннилга. Дуккха а дукхагIа хиннай районни яхьашка дакъа лоацаш йола сандружинаш, тоаденнад уж табельни средствашца Iалашъелга.

Къаьстта теркам тIаозаш яр Октябрьски районера «Электроприбор» завода сандружина яь хинна кийчо.

Сандружинана кулгалде Алла Свиридова эттачул тIехьагIа гIулакх тоаделар.

Формироване командиралла Свиридова хьожаеш завода кулгалхой цох дог тийша бар. Йоккха общественница, горсовета депутат, отдела заведующи, ВЛКСМ секретара заместитель йола къона кхалсаг моллагIа ше каралаьца хIама чакхдаккха Iема яр. ХIаьта дика йовзар Алла Николаевнана Граждански Оборона а — кхаь шера совгIа цо кулгалдаьдар цу дружина звенона.

ХIаьта цу дружине политрукалла хьожайир Раиса Кагерсанова — коммунист, КПСС райкома ревизионни комиссе член. Цо Iалаьмате дукхадар даьд сандружинницашта идейно-нравственни кхетам луча.

ГIулакх дикагIа а довзаш болча сандружинницашка дIаелар звенош.

Районни яхьашка кийчлуш укхаза кердаьхар гойтара пособеш, дешара литература, къоастайир формаш, медицински, кхыйола эша хIамаш эцара средстваш. ВIашт Iехьъяьккхар яхьашка кийчбалара план, занятеш чакхйоахар опыт йолча медсестрас, завода медпункта заведующе Янченко Ольгаси цеховой лоро Г. Алиметовси.

Бакъда, даьчох кхоачам баь ца Iеш, 1986 шера хургйолча республикански яхьашка эггара лакхагIа йола моттиг яккхара тIехьа къовсам лоаттабергболаш ба электроприбористаш.

Санитарни дружинашта юкъе хиннача яхье хьалхара моттигаш яьхай: Ленински районе — «Родина» совхоза санитарни дружина; Октябрьски районе — Грозненски кога гIирса фабрика сандружина; Гудермесски мединструментий завода; Надтеречни — «Горскнефть» НГДУ, Малгобекски УБР дружинаша.

И. КОНОВАЛОВ,
НГIАССР ГО штаба начальника гIонча.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Мультфильмаш: «Кизгилг», «ХIахIу, сабарде IаI» яха 1-гIеи, 2-гIеи выпускаш.
9.05 — «Дошо арара город». Документальни телефильм.
9.25 — «Специальни корреспондент» яхача цикларцара «Новоселье» яха телевизионни спектакль.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Болхлочун эздел», «Валга» яха Эстонски телевидени документальни телефильмаш.
15.35 — «Пушкински поэзе дунен чу». 1-ра передача.
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — «Говза кулгаш».
17.00 — «Кха лаьгIлургдоацаш». Передача еш ва политически обозреватель А. З. Иващенко.
17.30 — Моцарта произведенешцара концерт. Венгрера передача.
18.00 — «Iилмеи вахари». Молдавски ССР Iилмай академи.
18.30 — «Самукъане нотнаш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Вахаш текъаш вар саг». Алкоголизмах доалача зенах дола документальни телефильм.
19.15 — «Халкъа муамаш».
19.30 — «Машара седкъашкахьа». Iилман-популярни фильма премьера.
19.50 — «Кердадараш».
20.00 — ЦТ дошо фондацара. СССР халкъа артист Н. Плотников.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дуненга хьожаш я камера». Передача еш ва йоазонхо Г. Боровик.
22.45 — «Тахан дунен тIа».
23.00 — Хи тIарча спорта тайпай Европа чемпионат. Хи чу кхувсабалар. Нек дар. Болгарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Горинг а дохьаж а». Iилман-популярни фильм.
8.35 — «Москва, са безам». Художественни фильм.
10.05 — «Гурглабетта сахьат».
10.35 — ЗIамагIа концерт.
10.55 — Е. Исаев. «Йийр чарахьо гIарагIур». Поэма Iоеш автора.
11.25 — «Iаьржача ферда талгIеш». БархI серий йолча телевизионни художественни фильма, 1-ра сери.
12.30 — «Дего къоабалдер». Таьрахьий программни управлени еча роботизированни линейи станнайи наладчика профессе хьакъехьа.
13.00 — Французски мотт.
13.45 — Телевидене Ворошиловградски студе программа.
14.50 — «ДоттагIчоа цхьа гIа гаргагIс». Музыкально-литературни композици.
15.20 — «Кердадараш».

ГСТ

17.00 — «Кхай тIара седкъий». «Ленински пхьоалера кемашдераш». Документальни фильмаш.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера хьал довзийтар» (нохчий меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.45 — «Фаьлга тIа гIолла дагаэуха уйлаш». Телефильм.
19.00 — «Закон. Бокъо. Мораль».
19.30 — «Дийнахьа делкъа ханна». Художественни фильм.

ЦТ

21.00 — «Ха».
21.35 — «Воша хилар». Художественни телефильма. 1-ра сери.
22.50 — «Обь — СибарегIен хий». Документальни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

7 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Магнитни гонахьен лувчхера», «Каракуме гIолла чакхвоала 730 эзар гIа» яха Iилман-популярни фильмаш.
9.05 — «Массанена а деза цирк». Свердловскера передача.
9.35 — «Кинониккъерий клуб».
10.35 — «Бахор» яхача Узбекски ССР халкъа халхара Паччахьалкхен заслуженни ансамбла концерт.
11.10 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «СССР атомни энергетика». Iилман-популярни фильма премьера.
15.15 — «Пушкински поэзе дунен чу». 2-гIа передача.
16.05 — «Кердадараш».
16.10 — «Кхокхбесса портрет». Художественни фильм.
17.35 — Илли оалаш я Римма Ибрагимова. Казахстанера передача.
18.00 — «...Ялхайтта даланза а кхы бонкхагIа а».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — А. Глазунова произведенеш.
19.40 — «Кердадараш».
19.45 — «Документа «Р». Из цIи йолча Д. Уоллеса романа тIара даьккхачо кхо сери йолча телевизионни художественни фильма премьера. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах ловза дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. СССР сборни — Румыне сборни.
23.05 — «Тахан дунен тIа».
23.10 — Хи тIарча спорта тайпай Европа чемпионат. Хи чу кхувсабалар. Нек дар. Хи тIара поло, Итале сборни — СССР сборни. Болгарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуранара гимнастика.
8.15 — «Машара улице». Концерт.
8.45 — «Воша хилар». Художественни фильм. 1-ра сери.
10.00 — «Дезал а школа а». Тележурнал.
10.30 — «ХIахIу, сабарде IаI». Мультфильмаш. 3-гIеи, 4-гIеи выпускаш.
10.50 — «Совленна а йола чIоагIал». Документальни телефильм.
11.20 — «Iаьржача форда талгIеш». Художественни телефильма. 2-гIа сери.
12.25 — Немций мотт.
13.00 — РСФСР халкъа артиста Н. Кутузова управлени а еш дола Центральни телевидении Ерригсоюзни радиои эрсий илле Академически хора концерт.
14.00 — «Хар — низ». Тележурнал.
14.45 — Чувашски телевидене программ.
15.25 — «Кердадараш».

ГСТ

17.00 — Советски Союза гIолла. Кинопрограмма.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.45 — Фильм-реклама.
18.50 — «Петро Перербай». Телефильма.
19.10 — «Брана нинь дIакъовларгба вай!».
19.30 — «Нюне ахсахьат». Фильм-концерт.

ЦТ

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «БоргIилг цамогаш хиннай». Мультфильмаш.
20.25 — «Музыкальни киоск».
20.45 — «Сафедорак». Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Воша хилар». Художественни фильм. 2-гIа сери.
22.40 — «Кердадараш».

РАДИО

6 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Симфонически ашарий концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Йолаялийта кийчъяь объекташ мугIарегIа я» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Юххьанцарча парторганизаце идеологически балха системе контрпропаганда. Беседа (эрсий меттала).
16.16 — «Производствана хьалхалаттараштa». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Ялата кхай тIа — интенсивни технологи». Беседа (эрсий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознени хувцалуш морхаш а йолаш, догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25 — 30, Грозне 28 — 30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 14 — 19, дийнахьа 26 — 31 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ФЕ ХИЛА

Эггара халагIа дола наькъашкара хьовзамаш хул корта бохабу малараш а мелаш автотранспорт лехкар бахьан долаш. Корта бохабу малар менна болча водителий бехка укх шера наькъашка 23 авари хиннай, 4 саг ву а вувш, 27 сага хала човнаш а еш.

Укх шера РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума арадаьккхача «Корта бохабу малар мелари алкоголизми юкъера дIаяккхарах, царца лира къовсам лоаттабарах» долча Указа 4-ча даькъа тIа йоах: корта бохабу малар а менна транспорт лехкарахи, менна волча сагага лалла транспорт дIа-юха яларахи административни бехктокхаме оза 100 сома гIод тохар а е цхьан шерага кхаь шерагара кхаччалца из лехка бокъо дIаяккхарца аьнна. Ше хьалха менна волаш бехктокхаме эза шу далалехьа юха а корта бохабу малар а менна транспорт лехкачоа уголовни бехктокхам бу, шерага кхаччалца чувалла ха а тохаш, е шин шерага кхаччалца исправительни балхаш де хьожаву, иштта кхаь шерага пхе шерагара кхаччалца из лехка бокъо дIа а йоаккхаш 300 сома гIод а тох.

Хьалха бехктокхаме эза хиннача наха юха а уж тайпа гIалаташ далийтача кхаь шера чубахка ха а тохаш, пхе шера из лехка бокъо дIа а йоаккхаш уголовни бехктокхаме оз.

Из Указ арадаьлча денз наькъашка хинна хьовзамаш соахка хиннацарца нийсдича уж шозза кIезигагIа да. Бакъда уж тайпа хIамаш катехха дIадоахалац, хIанз а нийслуш да корта бохабу малараш а мелаш транспорт лехкилга. Шелковской автотранспортни предприяте слесара болх беш волча В. Г. Сиплова шийна духьала йоагIача «ЧIкоoптранс» № 10 йолча автоколонна ЗИЛ-130 яхача грузовой автомашина тIатехар ше лехкаш йола мопед, из ше тайп-тайпара човнаш а яь больнице вигар. ТIехьагIа гучадаьннад В. Г. Сиплов корта бохабу малар менна хилар.

Массайтта ди хьалха делкъийна 12 сахьат даьннача хана корта бохабу малар менна волча А. Дубоносова, Мира цIерагIча улицагIа наькъал тIехвоалаш йоагIаш йола автотранспорт зе а ца зувш, № 7 йолча маршрута автобуса тIаха сихвеннача цо духьале а яь Шелковской АТП чуйоагIаш йола ПАЗ-672 яхача автобуса водитело цунна тIа ца тоха аьнна новкъазара яьккха автобус тротуара тIарча гаьна тIа техай. ГАИ административни комиссе бехке волчоа 30 сом гIод а техад. А. Дубоносов электромонтералла болх беш волча «Чечингшвейбыта» механически цеха коллективе хиннача собране дийцад цар болхлочо даьчох лаьца. Цига вIашагIкхийттараша профкома председатела, парторганизаце секретара, цунца цхьана болх беш болчар шоай электромонетра даьчох соцам бир: выговор а еш, цунна июль бетта йоагIаш йола премии а ца луш из вита.

Чакхдаьннача кIирах 25 июлера 1 августе кхаччалца Нохч-ГIалгIай АССР наькъашка 22 автоавари яьй, 1 саг ве а вувш, 29 сага тайп-тайпара човнаш а еш.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковсе, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; аиськмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02214. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковсе, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3677.